

СЛОВО ПРОСВІТИ

ГАЗЕТА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ТРАВЕНЬ, Ч. 5 (24) 1996 РОКУ

2

ПАВЛО МОВЧАН:
НАМ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ
ВИБИТИ СТІЛЕЦЬ
З-ПІД НІГ

6

СЕЛО
І
РЕФОРМИ

12

ЯК ЗДАТИ ЕКЗАМЕН
НА "5"

Петро Осадчук,
народний депутат

Добре пам'ятаючи виступ Ю. Болдирєва з його конtrapунктним аргументом: «Нужно, чтобы это было выгодно — быть патриотом», хочу допомогти йому у проясненні позиції посиланням на слова відомого режисера Любимова: «Родина там, где лучше жить». Не беруся спростовувати поширене ставлення до збереження національно-культурних цінностей, які мають бути захищені Конституцією, проти чого в цинічній формі виступає не тільки згаданий депутат, скажу одне: людина не може народитися одночасно в кількох місцях планети Земля; безнаціональні лише безезневі коти в півдірінках, «інтердеревочки» і політичні авантюристи, які до пори до часу не виказують своїх національних інтересів. При цьому повинен дещо нагадати.

20 березня ц. р. в умовах тривалого протистояння на спеціальному засіданні Верховної Ради відбулося представлення проекту нової Конституції України. То був один проект. 17 квітня виникло ще кілька проектів. Ця багатоярусна подія в стінах українського парламенту збіглася в часі з повідомленням газети «Ізвестія» про намір президента асоціації бурятських жінок «Алан-гу» Енгельсін Гермаємої відновити в республіці моногонство. І у нас, і у них сучасну, ще неформовану, слабку демократію хочуть використати для повернення в минуле.

У пострадянському просторі, виснаженому різними дефіцитами, на Енгельсін дефіциту нема, приходиш до висновку, уважно ознайомившись з проектом групи народних депутатів (125 підписів) та проектом постанови з подачі політичної пари В. Марченка і Наталії Вітренко. Згадую, бо це забути важко: борці за щастя народне запропонували у своєму безпеляційному проекті відмінити рішення Всеукраїнського референдуму від 1 грудня 1991 р. і провести новий референдум у жовтні 1996 р., щоб цю відміну узаконити і затвердити основні принципи нової Конституції України, уточнити від себе — вже без України.

17 квітня товарищ Стешенко (фракція комуністів) запропонував відхилити підготовлений Конституційною комісією проект Основного Закону, мотивуючи чим, що він не демократичний. Чому? Так вирішили в його партії. А він сміє про це заявляти на всю Україну, покладаючись на те, що проект групи 125-ти підписантів, представлений наступного дня П. Симоненком, супердемократичний і народолюбний.

Варто дещо порівняти.

У проекті Конституційної комісії (стаття 6) держава в Україні має здійснюватись, виходячи з її розподілу на законодавчу, виконавчу і судову, а органи законодавчої, виконавчої та судової влади реалізують свої повноваження у встановлених Конституцією межах. Цей фундаментальний принцип демократії, визна-

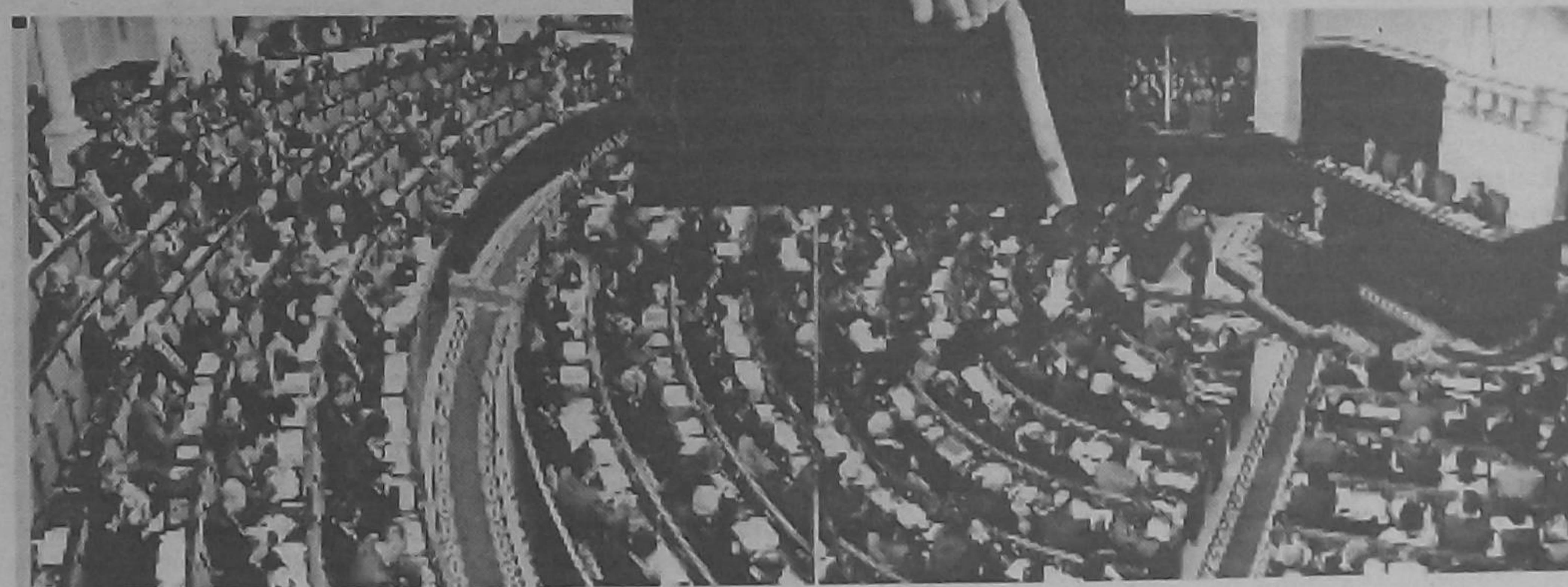
ний і запроваджений в усьому цивілізованому світі, не знайшов собі місця в проекті 125-ти. Натомість там у статті 81 зафіксовано «розмежування функцій і повноважень між різними гілками влади і різними ланками державного апарату». Що ж воно за таке розмежування функцій? У статті 87 сказано, що Верховна Рада «має всю повноту влади», а стаття 89 наділяє Верховну Раду повноваженнями розглядати і вирішувати будь-яке питання, що належить до відання Української РСР (!)... Так ось воно що! В проекті пропонується закріпити повновладдя рад і повернутися до системи, що існувала в Україні до 1991 р., тобто системи цілком недемократичної, створеної для диктатури одної партії і домінування одної ідеології.

Якщо статті 1-а і 2-а проекту Конституційної комісії узаконюють, що Україна є

нину власність, що здатна забезпечити свободу людини від держави. От вам і демократія тоталітарного зразка!

На відміну від проекту Конституційної комісії і нині чинного Закону про мови послідовні ліквідатори атрибутів Української держави пропонують запровадити дві державні мови, щоб законним шляхом установити одномовність русифікаторів на офіційному рівні, витхавши зовсім українську мову на задвірки державного життя. Така ж доля уготована і нашій національній символіці, що вже в усьому світі відома як державна. Ось вам демократія-навпаки, яку нам пропонують комуністи вкоті з соціалістами!

Я далекий від думки, що проект Конституційної комісії — вершина досконалості. Маю до нього багато претензій. І цілком приєднуюсь до численних поправок, внесених у цей проект представниками 11-ти депутатських груп і фракцій, особливо в частині

суверенна і незалежна демократична, соціальна і правова держава, закріплюють її територіальну цілісність і недоторканість кордонів, то стаття 4-а проекту 125-ти підписантів передбачає можливість добровільного вступу до Союзу держав, правда, на всякий випадок не сказано, якого саме Союзу. Після денонсації Державною Думою Росії Біловезької угоди, спрямованої на відновлення СРСР, після недавніх заяв деяких чільних російських політиків у дусі: «Зачем нам Крим? Нам нужна вся Украина», після того, як комуністи вкупні з соціалістами давно створили в українському парламенті «неформальну» депутатську групу «Союз», кожному свідомому громадянину України зрозуміло, яка тут міна закладена.

У статті 12-ї проекту Конституційної комісії закріплено: «Жодна ідеологія не може визнаватись державою як обов'язкова», далі, трохи нижче: «Держава забезпечує захист усіх форм власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки». Автори ж проекту 125-ти відмінно вляяться від принципу ідеологічної розмаїтості, від права людини на приват-

повноважень парламенту і Президента, противаг між законодавчою і виконавчою владою, унезалежнення і зміцнення судової влади, удосконалення місцевого самоврядування. Все це можна й треба розвинути і гармонізувати.

У статті 155-ї проекту Конституційної комісії читаємо: «Конституція не може бути змінена, якщо зміни скасовують чи обмежують права і свободи людини й громадянства або спрямовані проти незалежності і територіальної цілісності України». Відно, що одна із чільних конституційних засад, що не влаштовує наших політичних опонентів, ненависників державної незалежності України, які нині з такою наполегливістю і ненавистю виступають проти прийняття справді демократичної нової Конституції України. Компанія по неволі України (скорочено — КПУ), складається враження, перейшла в «свой последний и решительный бой» проти демократії і свободи на багатостражданій українській землі. Зупинити їх християнськими, демократичними методами — історичне завдання українського народу, всіх громадян України.

ПАВЛО МОВЧАН

«НАМ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ ВИБИТИ СТИЛЕЦЬ З-ПІД НІГ»

Обговорення проекту Нової Конституції є логічним підсумком певному політичному періоду в житті України, періоду її національної невизначеності, ідеологічної невиразності. Ми пересвідчуємося, і вкотре, що час компромісу минув, що тактика загравань із лівими - безперспективна, а уступки в сфері національної обертаються загально-національною поразкою. Те все, що сьогодні так непокоїть весь національний організм, було закладене в часи недалекі, коли сором'язливо-нерушучі наші керманичі боялися в законі про паспорт і громадянство зберегти п'ятий параграф, котрий буцімто дискредитує національні меншини. Ми хизуємося тим, що закон про громадянство і національні меншини у нас найдемократичніший, що у проекті Нової Конституції розділ про права людини є неперевершено-демократичним. Супердемократичними були колись дії Центральної Ради, яка відмовилася від власного війська. І ми знаємо про наслідки цієї демократизації. Боязко і нерушуче, а то й з підозрою ставилися можновладці до таких загальнозвінчих категорій, як національні інтереси, національна ідея, державна ідеологія. Фактор статусу мови став суттєвим.

Обговорення, передовсім, показало, що в Парламенті різко поляризовані дві політичні сили, і вже питання стоїть не про те, хто за ринкові реформи, а хто проти них. Питання стоїть значно категоричіше: хто хоче України, як незалежної держави, а хто її бачить складовою нового Союзу під двоголовим орлом, позиченим Москвою у Візантії.

Отже, йдеться не про те, яку Конституцію приймати, а чи її приймати, чи не приймати. Обговорення, а точніше політичні маніфестації засвідчили, що наївними є надії тих, хто сподівається на те, що може бути узгоджені варіант між різними політичними силами, які принципово не хотіть вивчати мову народу, серед якого вони живуть, а особливо з "ворожньками". Адже лемент стоїть навколо не розмежувань глок влади чи повноважень Президента та Парламенту, а з приводу "кастрірованої" (вислів комулюста Мойсеєва) Конституції 80-х років УРСР. Хоч не можу зображені, як Конституцію, а вона жиночого роду - можна вивалашити...

Зрозуміла річ, Конституцію потрібно приймати і вона мусить підвісті риску під небезпечним періодом каламуті економічної, політичної, періодом романтизму і наївного очікування допомоги зосторонь. Нам можуть лише допомогти вибити стелець з-під ніг, аби шовкова московська удавка вп'ялася в шій як правим, так і лівим, але вона може не промінити і тих професійних провокаторів, які артистично і велемовно агітувати стати в чергу за благословінням до Бориса Годунова. Добродії, вивчайте історію свого «отечества». Куди поділися тухачевські, блохери, якіри, постищеви? З аналізу сказаного багатьма виступаючими стало зрозуміло, що сирий варіант, винесений на розгляд, потребує серйозного доопрацювання. І в цьому сенсі обговорення з позитивним моментом. Не зважаючи на те, що ця висока трибуна стала "плювайлом і поливайлом" всього українського, досліденно-національного, а вчора вона використо-

вувалася для дискусії кредитації не тільки національної ідеї, мови, історичної символіки, але й самої влади, для брудопамазання того, хто виявляє нерішучість хоча б в одній справі: знесення пам'ятників творця концтаборів і ГУЛАГів. Гадаю, що для Президента це буде добрим уроком.

Президент мусить застосувати високі повноваження, якими він наділений, і які прописані в проекті Конституції. І перш ніж надати їх чи не надати, ми мусили б пересвідчитися в тому, що східний червоний пояс буде ним розірваний. І Україну після виборів у Росії не будуть називати заповідником більшовизму. Безглазо розраховувати на те, що біологічні україножери з п'ятиштирічним стажем перебування в Україні запрагнуть Конституції України. А тих, хто стверджує, що в Україні демократія ще не починалася, хотів би запитати, а звідків взялася ваша сміливість?

Хоча дійсно мають рацию ті, хто стверджує: що замість ринку ми масмо грабіжництво і спекуляцію, що дика ідеологія, невластива нашему народові, витисняє моральність, що з усіх цінностей абсолютизується всемогутний долар, який має в Україні, до речі, нечувану в світі реклами: "Долар всегда есть доллар!" Російською це звучить, напевне, мелодійніше. Так, дійсно, моральне розтління охоплює все ширші кола, і вся національна енергія спрямована на виживання. Проте для подолання цього хаосу, цієї суспільної ерозії необхідна саме правова система координат, тобто Конституція. Я несхильний абсолютизувати. Але для нас вона стає надійною імунною системою, наріжним каменем державобудови. Проте, яка Конституція нам потрібна? З яскраво визначеними національними пріоритетами, з чітким розподілом влад із забезпеченням противаг, з окресленим визначенням повноважень Президента, Парламенту, уряду, судів та центрвирборчому. Про це все ми вже чули. Чи можемо досягти консенсусу аби Конституційний процес не пішов поза стінами Верховної Ради? Сумнівно. Але чому ті, хто волає про соціальні гарантії та соціальний захист, хто себе уявив захисником народу, чому вони так заціквались на десятій статті? Поступіться в цьому. Чому ви прагнете російською мовою як другої державної? Та тому, що мова - це нація, її життя, її майбутнє. Там, де зникає мова, там з'являється гмири, гармаши, мойсесенки, кочетри... Посилаються на те, що так склалося історично.

Історично так склалося, що на початку ХХ сторіччя в Чехії рідною мовою розмовляли лише діврінки водоноси. Вся Чехія була зімечена. Не кажу вже про найсвіжіший історичний приклад, вартий захвату і наслідування, коли ожала книжна мова і стала загальнодержавною - іврит в Ізраїлі. А наші перекинчи неспроможні вивчити мови своїх батьків. У США без іспиту на знання англійської мови жоден емігрант не одержить ані роботи, ані грин-кард. До речі, шановні, зверніть увагу, як сформульоване мовне питання в Російській Конституції: "Государственным языком Российской Федерации на всей ее территории является русский язык... Российская Федерация гарантирует всем ее народам право на сохранение родного языка, со-

здані условий для его изучения и развития".

Може, запозичимо ці формули?

Другий абзац 10-ї статті криє в собі величезну небезпеку майбутніх конфліктів, розламу України, її ірландізації. В ньому є неоднозначні терміни та юридичні неузгодженості.

По-перше, що означає "компактне проживання"? Чи компактно проживають, наприклад, вірмени або поляки в Києві? А в якому місті України росіяни проживають не компактно? Далі, як розуміти використовування двох мов "поряд". Мови - це не два чоботи. Початок же другого абзацу цієї статті засвідчує права національних меншин, а її закінчення говорить про права більшості мешканців населених пунктів. Меншини і мешканці - це різні юридичні категорії і різні суб'єкти права.

З викладеного видно, що в статті 10 закладено потенцію до різночлення, суб'єктивних глумачень, політичних спекуляцій і конфліктів. Хіба можна складні національні питання вирішувати голосами більшості мешканців? Хіба право більшості мешканців не привело до того, що в ряді регіонів України задушено всі паростки національного відродження українців, а їх право на освіту рідною мовою залишається потоптаним? Хіба звертатиме увагу чиновник у Донецьку на слово "поряд"? Ні, він бачитиме тільки словосполучення "прийнята більшість мешканців". І заспівте Україну під гаслом "дволомовності" одноНомінів чиновники місцевими референдумами для "вияснення мнення більшінства", аби тільки не вчити української мови.

З повною відповідальністю можна передбачити, що наявність у статті 10 норми про право більшості мешканців і самого слова "більшість" ніколи не перевірить Україну у суспільство високої культури мовного сплукання, а зробить мільйони своїх громадян одноНомінів, точніше, лише російськомовними. Записана норма реалізус не правовий, а регіональний підхід до вирішення мовного питання, що навіки створить в українській державі величезний "только русскоязычный регіон", в якому українці та переважна більшість національних меншин будуть позбавлені мовних прав. Про політичні наслідки реалізації такого підходу на майбутнє неважко згадати. Проте повернемось від мовного питання до того, як приймати Конституцію? Референдум може бути не прогнозованим за результатами, отже і наслідками. Референдум - це крайній захід. Чи ми можемо прийняти такий варіант, який би уbezпечував всіх від авторитаризму, від суб'єктивізму, від лукашенківщини? Особисто я не проти сильної влади, але вона мусить бути врівноважена сильним самоврядуванням. Солідаризуюсь з думками тих, хто відкидає автопалатість, потрактовуючи верхню палату як додаток до адміністрації. Верхня палата можлива за умов її незалежного формування. За цим проектом адміністрація Президента стає ще однією палатою, тобто законодавчим органом. Узгоджуvalна комісія мусить усунути ці суттєві недоліки. А що далі?

Можливим варіантом, до якого ми змушені будемо прийти, - є прийняття Конституції Конституційною Асамблесю, з відповідним схваленням закону про асамблею та механізмом її формування. Головне уникнути хаосу і неоднінності експансії тівічного сусіда. Адже після 16 червня всі сили і кошти його будуть здійти на те, щоб ми знову стали хохлами і малоросами.

НОВИНИ. ЗВЕРНЕННЯ

УШАНУВАЛИ ГЕРОЇВ
КАРПАТСЬКОЇ СІЧІ

Першого місяця весни Закарпатське обласне об'єднання ВУТ «Просвіта» ініціювало та провело низку заходів, присвячених 57 річниці проголошення Карпатської України. З нагоди цієї визначної події, що засвідчила безперервність одвічних прагнень цієї гілки українського народу до волі, 15 березня проведено мітинг та покладання вінків до братської могили воїнів Карпатської Січі в селі Велика Копаня Виноградівського району та символічної братської могили січовикам, насипаної на Красному полі у Хустському районі, урочистий вечір у Хусті.

Обласне об'єднання «Просвіти» заздалегідь підготувало і видalo матеріали Міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна - проголідження Української держави» (МГПП «Гражда», Ужгород, 1995, 352 с., редактор - професор П.Чучка) Назва видання - «Карпатська Україна і Августин Волошин».

Просвітяни Закарпаття організували і провели також круглий стіл за участю члена Президії Верховної Ради України Михайла Косіва на тему «Сучасне політичне та економічне становище України», широко відзначили 182 роковини від дня народження Тараса Шевченка.

ДОСТОЙНІШОГО ІМЕННЯ НЕ ЗНАЙШЛОСЯ

Артемівська міська організація ВУТ «Просвіта» звернулася з відкритим листом до Міністра оборони України Валерія Шмарова.

Просвітяни, як і усі патріотичні сили Артемівська, розцінюють факт присвіння одному з кораблів Українського флоту назви «Артемівський» глумінням над пам'ятю багатьох поколінь земляків. Упродовж століть - а цього року містові вишовнюються 425 років - містянини свято берегли його первоназву Бахмут, усунуту більшевиками 1924 року задля перейменування на честь одного з душителів України Сергієва - партійна кличка «Артем».

У місті чиниться спротив поверненню його історичної назви, належується стара компартійна символіка.

«Якщо Міноборони і надалі керувається подібною логікою, Український флот, ймовірно, поповниться кораблями з назвами зразка «Дзержинський», «Красноармійський» (від назв міст Дніччини), «Ворошиловський», «Калінінський» (від назв районів Донецька тощо)», - зазначається у листі.

Міська організація товариства «Просвіта» вважає таку практику неприпустимою й образливою для незалежної України.

«П'ЯТА КОЛОНА» ПОЧУВАЄТЬСЯ ВІЛЬНО

Члени Рясенського на Львівщині осередку «Просвіти» звертаються до Президента, Голови Верховної Ради, Прем'єр-міністра України з вимогою покласти край антидержавній діяльності «п'ятої колони» - комуно-соціалістів імперських шовіністів та їх прихвоян.

«Чому не діють, згідно з постановами, органи безпеки і прокуратури?» - запитують вони. Просвітяни вимагають прийняти закон про статус іноземних військ в Україні, викликати рішучих заходів проти антидержавницької діяльності окремих організацій (зразка соц- і компартій) аж до їхнього розпуску, усунення з органів суду і прокуратури їхніх покровителів, а з державного апарату - антидержавних чиновників, організацій міжнародного трибуналу над КПСС-КПУ, ухвалення Конституції України, яка б відповідала корінним інтересам українського народу.

НОВИНИ. ЗВЕРНЕННЯ

ПОЛТАВСЬКА ШЕВЧЕНКІАНА

За свідченнями джерел, Тарас Шевченко щівтора року свого недовгого життя провів на Полтавщині, відвідав тут багато міст, сіл, хуторів, зустрічався з відомими людьми, написав чимало творів. Усе, пов'язане з ім'ям Шевченка на цій землі, вивчив і узагальнив письменник Петро Ротач. У його книжці, робота над котрою завершена, до речі, утричі більше статей про Кобзаря і Полтавщину, ніж у «Шевченківському словнику».

ЛИСТ ДО КІЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КІЇВ - столиця молодої незалежної держави, найбільший адміністративний, культурний, промисловий та науковий центр України. На його території діють практично всі центральні органи державного управління, громадські організації, офіційні представництва іноземних держав.

Як відомо, з метою забезпечення виконання функцій столиці, виконком Київської держадміністрації винес на обговорення київському Закону України «Про столицю України». До цього найактивніших причинилися редакції газети «Хрещатик». Вона звернулася до киян, щоб вони висловили свої пропозиції щодо проблем самоврядування та виконання Кисима столичних функцій. Зрозуміло, прийняття Закону саме по собі не вирішить проблем Кисима, але воно створить юридичну основу, необхідну правові умови щодо поділення функціонування усіх структур міста, і в першу чергу поділення порядку й культури столиці України.

Київські вкрай стурбовані незадовільним станом сучасної культури, побути та порядку у місті Київ. Приклади є безліч у різних сферах життя, що є результатом недіяльності. Оглянемося на засмічений наш столиці України її Кіїв. Здається, що такого в столиці України ще ніколи не було. Кілька років минуло після важкого мокрого снігопаду та буревію весною, а донині безліч пін, немов веденські краби, валиться по місту. ЖЕКи на них не зважають. Ур для сміття майже піде немає, за винятком бля державних установ. Бесараївні в центрі міста. Сміттєві урни на наших вулицях рідкісне явище, хіба у парках вони є як поєднані рідкісні еразки. А скільки сміття у залідненіх місцях, а особливо, у підземних переходах Київського метрополітену, де господарі відверта спекулятивна торгівля недержавними товарами, що гуртом закупуються на базах чи у крамницях!

Особливо жахливо виглядає залізнична платформа станції «Святошина». Використані та викинуті картонні коробки там є вздовж різного сміття валиються просто на залізничному полотні. Враження таке, що це організовані показові смітники. А що казати про Київську Венецію - Гідропарк!

Про «собаче питання» неодноразово писала наша сімільва «Вечірка». Спробуйте, принімір, увечері спокійно погуляти на спортивному майданчику... А засі в цей час виводять собак теж на прогулку! І майже всі вони гасяють як скажені, та ще й без намордників. Часто кидаються на дітей і переходити... Іх господарі і не подумають, щоб захистити вас від нападу свого пса. Навпаки, вони милуються звільнюючи його. Додамо, що вулицями міста бігають зграї бездомних псів, котрі стають вкрай небезпечною вчевері.

Задавна Київ славився своїм зеленим узбранням - це ошатні крони каштанів, дужмані лини і красені клени, біла та рожева акация, кущі бузку та квітів, гарні бульвари та парки, чудові круги над Дніпром-Славутою. Та коли придивитися, проаналізувати уважніше, то відчуваєш, як за останні роки наша столиця «полисла». Вмирас багато дерев і кущів від людської бездушності, недбальства, а часом і дикого варварства під Новий рік. Загалом він набуло такого рівня, що й не витримує навіть невідбагативі тополі на старих київських вулицях, де, реставруючи будинки, часто-густо намагаються викорчувати дерево, що закриває світло, а наскількі місце залишається щебенем та асфальтиться. З року в рік так умирають дерева в місті і з'являються асфальтові «лінії».

У столиці є управління з контролем за благоустройством міста, що має прямі обов'язки підпорядковувати культуру й естетику навколошнього середовища. А що маємо при цьому? Величезну кількість комерційних рундукачів, неупорядковану спекулятивну торгівлю у підземних переходах, жахливу хаотичну рекламу якимось здичавілим мовними суржиками, а також російською та англійською мовами. Відсутні чіткі системи контролю й відповідальність за розміщенням згаданих рекламионів в малих формах. Служби столичного дизайну грубо порушують Указ Президента України «Про заходи щодо запобігання недобросовісній рекламі та П. припинення», приблизно 80-90 відсотків реклами виїсок, товарні ціннісні оформлені не державною мовою. На Хрещатику, навколо площ Перемоги, в інших районах міста написано навіть комерційні «шопів» латиною, яких ніхто не розуміє.

Карколомні реклами в електричках нашого метрополітену, де «красуються» холдингові компанії, букмекерські фірми. Готуються вони інформацією, з елементарними граматичними та стилістичними помилками.

Наведені приклади що раз свідчать про відсутність ліберального контролю та відповідальності за культуру в порядку у нашому місті, а з кожним днем збільшується кількість знахильних прибуль агтравданів осіб та прохачів.

Петро ШУЛЬГА
журналіст

ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ

Ярами бурими, гнідими
Тумани впали, поповзли,
Німотні тіні заходили
Сліпого попелу й золи.
Який поріг? Нема порога.
Де роговіг? — не говору
Цілує тихо Перемога
Губами білими Вдову.
А горе горя ще народить,
В порожній вигляне рукав:
Стойть народ мій і народи
Із похоронкою в руках.
Лежать руїновища. Затихли.
Зозулі лет - ні в сих ні в тих.
Земля — могила для загиблих.
Земля — землянка для живих.
І лиш сльоза з пожеж іржава
Таку ж іржаву догана —
До смерті стомлена держава

У плуг корівку запряга...
Народ півруйкі і півногий
Пита — кого? чого — пита?
Вдова цілує Перемогу
У перепалені уста...
І тут, коли, коли вже мурі
На нас дивилися віки —
В дитомі, в гільзі, у латурі
Народ нам зав'язав пупки:
Малі-маленькі, більші-менші,
Дезинфіковані вапном —
Так стали ми, народоперші,
Його незаскленим віном.
Тотальної погуби згуби
Ребристе в лишаях штитя...
І цілували наши губи
Вдова -Любов, Вдова-Життя.

МИКОЛА ВІНГРАНОВСЬКИЙ

БІЛОРУСЬ: ЗНАК БІДИ

Що нині відбувається в Білорусі? Саме про це веляє мова на прес-конференції в УНІАН, яку проводили депутати Верховної Ради Республіки Білорусь Станіслав Богданович та Олександр Добропольський, які перебували в Києві. Перший з голововою, а другий - заступником голови Об'єднаної Громадянської партії Білорусі, партії ліберального зразка, однієї з трьох найбільших партій країни.

Сильний резонанс у світі викликали останні ініціативи Президента Білорусі Лукашенка про об'єднання з Росією. Світ здивовані нечутівмін фахом, коли країна добровільно відмовляється від незалежності.

На прес-конференції панове Богданович і Добропольський пробували пояснити причини того, що відбувається. При вивченні ситуації стає зрозуміло, що те, що сталося в сусідній країні, аж ніяк не диво, а чітка закономірність. Рівень денационалізації, руйнації суспільної психіки протягом останніх століть, і особливо десятиліть, і став причиною страшного ліха Білорусі.

В оточенні Президента багато малокультурних людей, осіб консервативних поглядів, тут наявна «паталогічна несамостійність влади», яка почувася себе комфортише, коли над нею є хтось «розумініший».

За такої влади реформи в країні гальмується, триває загальна криза. Протягом 1991-94 рр. Білорусь не продавала, а поставляла Росії свою промислову продукцію.

Головна суспільна опора Президента Лукашенка - атмосфера байдужості широких білоруських верств. На наших очах виник новий тоталітарний режим Лукашенка, нова диктатура, дуже схожа на диктатуру «татуся Дока» на Гаїті чи Стрєснера в Парагвай. Ця атмосфера дозволила Лукашенкові безцеремонією підбрати під

себе парламент, зосередити всю владу в своїх руках. Президент країни опускається до того, що звільняє з посади головного редактора газети, та ще й якої газети - органу парламенту країни! Або усуває директора акціонерного товариства - міжбанківської валютної біржі. В «демократичній», яка вже 2 роки має свою Конституцію, Білорусі, деякі справди демократичні газети змушені виходити в сусідніх країнах Балтії і пелегально перевантажитися до краю!

Уже протягом кількох місяців добrodії Богданович, Добропольський, інші не можуть пробитися з виступом на телебаченні: Лукашенко дав наказ «не пуштати».

По радіо, на ТВ, в газетах повним ходом іде «оболванювання» населення, підживлюються ілюзії про «щасливе вчора» і що нібі все та можна повернути.

Таким чином у кризовій ситуації, щоби продовжити своє перебування при владі, іде «торгівля суверенитетом». Це і є головний зміст нових лукашенкових ініціатив, нових позитивів на папері.

Про інтелектуальний рівень Президента Білорусі Лукашенка можна судити з суперечивості багатьох його заяв. Навіть його російські «господарі» стримують і пом'якшують радісні лукашенковські плани здатися в полон сусідів. Білоруською мовою Лукашенко як слід не знає, по-білоруським відмінно читати. Як зауважив пан Богданович, Президент країни «хороши закопи» виконує, а «погані» — ні. Так і на посаді призначає: «він хороша людина». Сьогодні в Білорусі править не Закон, а Людина-Лукашенко.

Закінчуєчи прес-конференцію, депутати з Білорусі сказали, що все ж таки оптимізм у них є, опускати руки у боротьбі вони не збирояться, сподіваються на власні сили, а також на допомогу демократичних сил України і Росії, слов'янського світу.

Володимир КУЗЬМЕНКО

З

У ВІНОК КОБЗАРЕВІ

Просвітяни Київського краївого об'єднання гідно вшанували пам'ять великого Кобзаря. Вони організували й узяли активну участь у цьому заході, присвячених 182-річниці від дня його народження та 135-річчя - від дня смерті. Зокрема, Голова Київського краївого об'єднання «Просвіти», письменниця, лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка Раїса Іванченко разом із поетами - лауреатом Шевченківської премії Володимиром Коломійцем, Петром Засенком, Віктором Барабаном, Олесем Доріченком, Михайлом Горловим провели Шевченківські читання у школі села Германівка Обухівського району, де створений і активно діє просвітівський осередок.

У міському центрі мистецтв «Славутич» відбувся великий літературно-мистецький вечір пам'яті Кобзаря. Девізом його стали слова Шевченка, актуальні й нині: «Прозрійте, люде, день настав, розправте руки...» Слово про Кобзаря, про свій шлях до генія сказали письменники - лауреати Шевченківської премії Микола Руденко, Павло Мовчан, Володимир Коломієць, Раїса Іванченко, Олесь Лушпі. Невмірощі твори Тараса читав народний артист України лауреат Шевченківської премії Анатолій Паламаренко.

Столична «Просвіта» стала співорганізатором двох великих заходів, проведених у Києві - літературно-мистецької композиції «Обніміться, брати мої» - у центрі культурних ініціатив «Золоті ворота» та вечора пам'яті Тараса Шевченка - у Центрі культури, просвіти і дозвілля Збройних сил України.

Не менш активну участь у відзначенні Шевченківських днів узяли й просвітити районів Київщини, зокрема, Білоцерківського. Білоцерківці долутилися до традиційного щорічного загальноміського Шевченківського вечора та покладання квітів біля погруддя Кобзаря, організували вечір його пам'яті у Білоцерківському державному аграрному університеті, де виступили зі своїми творами місцеві поети, просвітити Андрій Гудима, Петро Розвозчик, Людмила Секач. Вони ж читали свої вірші 10 березня біля пам'ятника Кобзаря після панаходи, яку провів священик УПЦ Київського патріархату отець Михаїло.

Вечори пам'яті Тараса Шевченка провели також Васильківська (у Гребінківській середній школі N 1) і Києво-Святошинська (у Вишнівській середній школі) районні та Ірпінська міська «Просвіта».

Алла ТОПЧІЙ

ГЕТЬ ІНОЗЕМНУ МОВУ З ПАРЛАМЕНТУ!

Народному депутатові П. Мовчану
Народному депутатові М. Косієві
Народному депутатові І. Зайцю

Л. Лук'янець

Вельмишанові народні депутати!

Ми розуміємо, що Вам надзвичайно важко працювати у Верховній Раді. Нам соромно і боліче слухати ці засідання. Дуже багато депутатів висловлюють свої думки мовою іншої держави. Це — безглузді. Як можна бути членом ВР України й одночасно ворогом України, не любити НАРОД, ігнорув

ХАЙ ОБІЗВУТЬСЯ РОБІТНИКИ

(кілька міркувань задля роз'яснення)

Перше засідання Національної Ради Конгресу Української Інтелігенції, що відбулося з місяць тому. Формуються комісії Конгресу. До числа тих, які планувалися, на одностайну вимогу членів Національної Ради зі столиці й областей було додано ще одну — комісію з питань захисту української мови. Головою її було обрано мене, а сама назва її (ніким не нав'язана — так наполягли члени Національної Ради), за всієї своєї парадоксальності, відбиває той реальний стан, у якому перебуває сьогодні наша державна мова. Її бо і в незалежній Україні все ще треба захищати, усе ще мусимо обстоювати її пріоритет і повноправ'я на рідній землі!..

Перші кроки у своїй діяльності комісія зробила. Намічено широкий план роботи, визначені сфери, на які першочергово буде спрямовано увагу, передбачено встановлення своєрідної «вертикалі» (столиця — обласний центр — районний центр (місто, село), у разі доброго налагодження якої дії на підтримку та захист нашої мови повинні набувати фронатального, масового характеру, охоплюючи водночас усю країну. Наважені ми найвимогливіше потурбувати насамперед високі кабінети — у спосіб звернень, заяв, рейдових перевірок, широкого використання можливостей національної преси. Вже підготовлено листи — прохання і вимоги Конгресу Української Інтелігенції до Президента України, Прем'єр-Міністра, окремих міністрів. Зміст їх — потреба на

урядовому рівні проаналізувати хід виконання фактично вже зірваної Державної програми розвитку української та інших мов на період до 2000-го року, встановлення адміністративної відповідальності за порушення Закону про мови, необхідність створення Державного комітету з питань мовного будівництва тощо.

Ідеться, власне, про нарощування якомога потужнішої, ліпше, аніж досі, зорганізованої хвилі захисту українством своєї мови, що перебуває сьогодні на значній території Держави, в тому числі в II столиці, у припізливому, часто — упослідженому стані.

За обставин, коли шовініст, комунореваншист дедалі більше нахабніє, мусимо, нарешті, все зробити, аби його дії зустрічали масову контролю українських сил, аби наша мова почувалася на терені усієї Держави не дочасною та непотрібною для зросійщувачів гостею, а таки господарем мовної ситуації в країні. Інакше — чи буде ця країна українською, чи можлива її повноцінна незалежність, соборність?

Усе, отже, з точки зору доцільності створення даної комісії ніби ясне, зрозуміле, та, на жаль, вже заявили про себе й посутні незрозумілості, причому найперша з-поміж них — твердження у деяких засобах масової інформації, нібито цю комісію створено «на противагу» Всеукраїнському Товариству «Просвіта» ім. Т. Шевченка. Більше того, промайнула інформація, що

деякі осередки «Просвіти» на місцях ухвалили, що вже вони і не є «Просвітою», а переходятуть у КУІН.

Мілі патріоти! Як один ініціаторів створення килимчного ТУМу та як вже давній просвітянин, багаторічний член Правління «Просвіти» та співголова її освітньої комісії (разом з Ю. Гнаткевичем) мушу заявити, що подібні твердження і дій хибні. Сенс створення комісії Конгресу Української Інтелігенції полягає не в тому, щоб протиставити її «Просвіті», а лише у тому, щоб досягти скоординованості дій на захист української мови як власне просвітян (це правда — в осередках КУІНу їх більшість), так і тих патріотів нашої держави, які до «Просвіти» не належать. Хто ж бо й став би засновувати комісію, якби всі, кому болить доля нашої мови, були членами «Просвіти»? Крім того, варто й на те зважати, що сфера діяльності «Просвіти» є значно ширшою від власне мовного питання.

Дехто волів би, аби «Просвіта» просто зреєлася своїх просвітницьких завдань, однака хіба не є вони також важливими, хіба не сприяють розвиткові, зміцненню української державності?

Показове вже перше зібрання комісії. Були на ньому й просвітяни, але не менше було й представників національно-демократичних партій, державницьких зорієнтованих громадських об'єднань, організацій, товариств, спілок, цілий ряд осіб, узагалі ніяким членством не охопле-

них. Гадаю, саме на таких засадах координації, поєднання зусиль і мас розгорнутися робота комісії з питань захисту української мови у масштабах усієї України. Не в протиставленні тій же «Просвіті» і не над нею, а спільно, разом з нею, спираючись і на її кадри, і на набутий нею великий та різноманітний досвід.

Актуально й на сьогодні, влучно писав Павло Грабовський: «Патріотів багацько скрізь, а робітників чому не чути». На те, вважаю, і створено комісію захисту української мови, аби робітників — просвітян і непросвітян, «організованих» і тих, що поза будь-якими організаціями, стало якомога більше, аби вони озвались. Іх, котрі здатні не тільки пообурюватися та виголосити патріотичний пасаж, — але й взятися до конкретної роботи, і справді, потрібно дуже і дуже багато — настільки небезпечною стала тенденція консервування та зміцнення зросійщеності у сьогодній Україні. Знаю, що є багато людей, котрі хотіли б долучитися до цієї праці, однака їх ніхто не кличе. Ми ж усіяко кличемо. В областях слід звертатися до відповідної комісії місцевої організації Конгресу Української Інтелігенції, у Києві за телефонами: 296-13-34 (міська комісія Ю. Гнаткевич), 225-23-18 (Конгрес української інтелігенції, В. Ковтун), 293-95-52 (відповідальний секретар загальноукраїнської комісії О. Сливинський, Спілка письменників України). Головне — не амбіціювати і не зводити дрібних рахунків (мовляв, чия то «парафія» — мовна сфера, та хто у ній «старший»), головне — саме вона, наша все ще загрожена, належно не роз'ямлена УКРАЇНСЬКА МОВА.

Анатолій ПОГРІБНИЙ,
голова Всеукраїнського Педагогічного Товариства ім. Гр. Ващенка, член Президії Національної Ради Конгресу Української Інтелігенції

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ

«НОВИНИ» БЕЗ НОВИН

Уже несила далі терпіти ганьбу, яку Херсонське обласне телебачення називає «Таврійськими новинами». Як і двадцять, і тридцять років тому, на телеекран однноманітним потоком маячать трактори, комбайни, заводи. Супроводжується все це видиво сухими статистичними звітами: скільки зорали, скосили, посіяли, скільки чого випустили... Й усе — без будь-якого аналізу безвідносно до сьогодення.

Неможливо зрозуміти, в якому часі відбуваються ті «таврійські новини», що в нас діється сьогодні, що чекає нас завтра...

Обласне телебачення майже не інформує про те, що роблять керівні органи області, держадміністрація задля поліпшення життя народу. Відсутність цієї інформації породжує всілякі домисли і чутки.

Сюжети «Таврійських новин» настільки подібні, що складається враження, що щодня показують один і той же трактор, беруть інтервю в одних і тих же людях, які страхають глядача близьким крахом усього на світі і відбирають

останні крихти надії на краще. Новин у «Таврійських новинах» просто немає. Логіки у виборі сюжетів, зв'язку між ними — теж. І вся ця сирятина сповіщається напівсонними невиразними дикторками, які не вдумуючися у суть, читають нудні тексти, плютаючи українські слова з російськими.

Можна позаздрити сусідам-миколаївцям, які мають цікаве телебачення. Митеч любоміро ведучих тамтешніх новин, які роблять свої випуски талановито, дотепно і з любов'ю до глядача. Зчаста з іхніх передач дізнаємося й про новини нашої області. І мова у них — і українська, і російська — бездоганна.

А які фільми пропонує Херсонське телебачення? Лише ті, які ми вже вчора переглянули на інших програмах, або зауважили з ОРТ.

Хочемо заплатити і голову Херсонської облдержадміністрації п. В. Жолобова, і голову Держкомітету з телебачення і радіомовлення п. З. Куліка, де поділися в нашій області професійні тележурналісти, які б підняли наше телебачення хоча б до рівня Миколаївського. І для чого будувати новий дорогий телекентр, якщо його телепродукцію неможливо буде дивитися.

**Алла ТЮТОЮННИК,
письменниця**

тив буде вдячний усім за надіслані примірники своїх видань, за інформацію з життя Вітчизни-України.

480044, Казахстан.

м. Алма-Ата
вул. Жібек-Жоли, 50, офіс 300
Степаненку Василів Васильович
Контактні телефони:

(3272) 33-34-25; 33-75-59

Отже, пишіть, інформуйте, телефонуйте, — призначавтесь, що ми у світі — українці!

АДРЕСИ ДРУЗІВ

Недавно у редакцію часопису «Слово Просвіти» зателефонували з «ближнього зарубіжжя», зі столиці Казахстану — Алма-Ати й повідомили, що у цій степовій країні продовжує виходити у світ часопис «Українські новини». Телефонував і пред'явився як заступник головного редактора п. Василь Степаненко.

Часопис «Українські новини» хоче налагодити контакти з демократичними виданнями в Україні, й його колек-

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ФОНД «ПРОСВІТА» ЗАПРОШУЄ ВАС!

Приватизація в Україні почалась ще 1992 року. Однак за цей час унівізяли участь трохи більше половини населення України. А майно, що підлягає приватизації, поділене на все населення. Тому, якщо ви не берете власний приватизаційний сертифікат, ви збільшуєте частку державного майна, що припадає на вже видані сертифікати, тобто даруєте своє невідомо кому.

Останній строк видачі приватизаційних майнових сертифікатів в установах Ощадбанку — 30 червня 1996 року, а строк вкладання — 31 грудня 1996 року. Тому радимо поквапитися і звернути увагу на те, що продовжується створення Інвестиційного Фонду «Просвіта», який має за мету заличувати наше громадське об'єднання, його членів та прихильників до процесів приватизації та роздержавлення в Україні через участь в інвестиційній діяльності. Необхідність створення цього Фонду ще раз підтвердила Головна Рада ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка на своїй останній сесії, яка відбулась у березні 1996 року.

Задля того щоб отримати ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка стати фундаторами та учасниками акціонерного товариства закритого типу «Інвестиційний Фонд «Просвіта» та звернутися з цих питань до Оргкомітету Фонду за адресою: 252001, Київ, Музейний провулок, 8, ІФ «Просвіта» (кімн. 17), телефон 229-41-46 — Шевченко Петро Павлович, Пономаренко Борис Анатолійович.

Ви ще маєте час розпорядитися своєю часткою державного майна України за допомогою приватизаційних паперів, але, пам'ятайте, він збігає швидко.

Pеформування земельних відносин охоплює всі галузі економіки та сфери суспільства. Воно визначає роль і місце земельної реформи в загальній системі соціально-економічних підприємств.

Найбільш гостра потреба реформування земельних відносин виникла в аграрній сфері виробництва.

Послаблення економічного інтересу з боку сільськогосподарських товаровиробників, відсутність належного господарського механізму використання земель створили кризову ситуацію в сільському господарстві, призвели до відчуження селянами від землі.

Земельна реформа стала однією з головних ланок формування і розвитку аграрної політики на сучасному етапі, яка передбачає докорінну перебудову земельних відносин, спрямовану на розрізняння земель, зміну землевласників і форм господарювання. Поряд з державною законодавчою запроваджено колективну і приватну форми власності на землю, які мають рівні права. Здійснюється приватизація земель, визначаються землі, що залишаються у державній власності.

Метою земельної реформи є створення умов для рівноправного розвитку різних форм власності і господарювання на землі, формування багатоукладної економіки, раціонального використання і охорони земель.

Земельна реформа здійснюється шляхом поетапної і послідовної реалізації комплексу правових, організаційних, економічних і технічних заходів.

Проводиться розрізняння і приватизація земель сільськогосподарських підприємств і передача їх у колективну та приватну власність громадян. Крім земель запасу, створюється резервний фонд для соціальної сфери села, загальнодержавних і місцевих потреб.

У березні 1996 року минуло п'ять років від дня оголошення всіх земель України об'єктом земельної реформи. Є всі підстави щоб діяти підсумки. Аналіз проведеної роботи показав, що напрям реформи вибрано вірний.

Завершується передача земель від держави у колективну власність. На початок 1996 року розрізняло землі 9405 колективних та інших недержавних сільськогосподарських підприємств, що складає 95% від загальної кількості суб'єктів колективної власності. У колективну власність передано 21,1 мільйона гектарів або 60 відсотків всіх сільськогосподарських угідь, що знаходяться у товаровиробників.

Громадянами України приватизовано 42 відсотки земельних ділянок, наданих їм для ведення особистого підсобного господарства. Сформовано 6,2 млн. га земель запасу, на частині яких організовано 35 тис. селянських (фермерських) господарств.

Торік проведено грошову оцінку земель сільськогосподарського призначения на рівні підприємств, адміністративних районів, областей, Автономної Республіки Крим і України в цілому. Опрацьовано методику і розпочато роботу з паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям. Станом на 1 березня цього року 72 відсотки сільськогосподарських підприємств, які одержали землі у колективну власність, прийняли рішення загальних зборів колективу про паювання земель і затвердили склад комісій, які проводитимуть відповідну роботу. У 1000 колективних підприємствах України сільськогосподарські угідя уже розпайовані. Кожному члену колективу і пенсіонеру з їх числа вдається сертифікат на право приватної власності на земельну частку (пай), без виділення в натурі (на місцевості).

Забезпечується право вільного виходу з колективних сільськогосподарських підприємств їх членів та безкоштовного одержання у приватну власність земельних пай у натурі (на місцевості), що посвідчується Державним актом на право приватної власності на землю.

Власникам земельних пай і земельних ділянок надається право передавати їх у спадщину, дарувати, обмінювати, здавати в оренду і продавати громадянам

України без зміни цільового призначення цих земель. Першочергове право на придбання земельних пай і земельних ділянок надається членам даного сільськогосподарського підприємства та самому підприємству.

Створюється єдина державна землевпорядна служба з відповідним науково-технічним забезпеченням, центром державного земельного кадастру, моніторингу та охорони земель.

Забезпечується державний контроль і відповідальність власників і землекористувачів за використанням та охороною земель.

Запропоновано реєстраційна система права юридичних і фізичних осіб на земельні ділянки і пай та їх руху.

Проводиться зачленення вартісної (штучної) оцінки земель в кругообіг аграрного капіталу. Створюється інфраструктура ринку землі - земельні банки, посередницькі та інформаційні фірми. З метою розвитку науково-дослідних робіт з питань земельних відносин формується позабюджетний інноваційний фонд за рахунок віддачі від плати за землю.

Удосконалюється система відтворення природно-ресурсного потенціалу на

всі фактори виробництва мають функціонувати в єдиному ринковому середовищі. Відсутність у ньому будь-якого з факторів призводить до порушення законів ринкової економіки, а згодом і до її розбалансування.

До недавнього часу (до 1 липня 1995 року) земля у нашій державі не мала вартісної оцінки, а тому її не можна було включати безпосередньо в економічні розрахунки. Особливо від цього потерпіло сільське господарство, оскільки земля, як головний засіб виробництва, не включалася у собівартість продукції, а значить не була і ціноутворюючим фактором, що, в кінцевому підсумку, порушувало міжгалузевий паритет цін у народному господарстві.

Що ж стосується перспективи розвитку ринку землі, то ми його бачимо поступовим, у міру росту кількості власників землі і створення інфраструктури ринку (земельний банк, інформаційні та посередницькі служби тощо).

Спираючись на чинне земельне законодавство, громадяні України можуть вільно здійснювати земельні операції лише із земельними ділянками, які вони одержали у приватну власність для веден-

ня земельної реформи. Для ведення особистого підсобного господарства громадянам, які мають право на земельну частку (пай);

3) узаконити оренду земельних часток (пайл);

4) розробити механізм реформування земельних відносин державних сільськогосподарських підприємств.

Складовою частиною державної програми земельної реформи, що відзначається в багатьох урядових документах, є інформаційне, методичне та правове забезпечення всіх етапів реформування.

Однак, маючи в арсеналі десятки законодавчих та нормативних актів з питань земельної реформи, громадяні України перебувають в своєрідному інформаційному вакуумі. Вигоду від цього, звісно, пожинає певний прошарок чиновників-бюрократів, які діють за принципом - чим менш освічені люди, тим краще.

Певні напрацювання на терені економічно-правової освітньої діяльності має науково-просвітницький центр «Реформи і право» Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Торік ним було випущено унікальний тематичний збірник документів «Приватизація в АПК: законодавчі та нормативні акти», який прислужився багатьом державним сільськогосподарським підприємствам при їх реформуванні у колективні сільськогосподарські підприємства та акціонерні товариства.

Значно вагоміший внесок зроблено Центром «Реформи і право» на шляху просвітницької роботи в цьому році. В співдружності із спеціалістами Державного комітету України з земельних ресурсів, вченими наукових установ Української академії аграрних наук, при фінансовій підтримці Міжнародного фонду Евразія реалізовується широкомасштабний проект з питань земельного реформування.

Видано фундаментальний «Практичний посібник з питань земельної реформи», в якому вперше зібрано земельні Закони і Постанови Верховної Ради України, Декрети і Постанови Кабінету Міністрів, Укази Президента України, нормативні документи Держкомзему. Окрімими розділами представлено аналітичні та дискусійні статті науковців та експертів Всесвітнього Банку. Безсумнівно, що це видання стане настільною книгою як спеціаліста землевпорядника, так і працівників органів місцевого самоврядування, викладачів та студентів аграрних вузів і технікумів, юристів, агрономів колективних сільськогосподарських підприємств та фермерів.

«Посібник» буде безкоштовно вручатися на обласних семінарах практикумах відповідальним працівникам обласних, міських, районних держадміністрацій і Рад, спеціалістам системи Держкомзему та Міністерства сільського господарства України. Передбачається, що освітній рівень із всебічних питань земельної реформи на цих семінарах підвищать близько 3000 слухачів.

Нашу ініціативу підтримано Президентом України Леонідом Кучмою, вице-прем'єр-міністром з питань агропромислового комплексу і Президентом Української академії аграрних наук Михайлом Зубцем, структурними підрозділами Державного Комітету України з земельних ресурсів та Міністерства сільського господарства і продовольства України.

Сподіваємося, що це лише початок великої освітньої роботи. Далі, при нашій методологічній підтримці, необхідно провести аналогічні семінари в сільських районах та містах обласного підпорядкування. Адже земельна реформа - справа всенародна.

Науково-просвітницький центр «Реформи і право» ВУТ «Просвіта» ім. Т.Шевченка, великий лекторський колектив та кваліфіковані спеціалісти-землевпорядники започатковують систематичну публікацію для широкого загального тематичних сторінок з актуальних питань земельної реформи, підготовку спеціальних радіо- і телепередач.

МИКОЛА ФЕДОРОВ
АНДРІЙ СВОЯЧЕНКО

основі запровадження економічних важливі стимулів землеохоронної діяльності власників і користувачів земельних ділянок та переходу до некапіталістичних способів захисту земель, зокрема шляхом вилучення з обробітку малопродуктивних і еродованих земель, залежні від заліснення земель, що не використовуються в сільськогосподарському виробництві.

У зв'язку з реформуванням земельних відносин необхідно зупинитись на дуже важливому, на наш погляд, питанні. Йдеться про поняття: «земля-товар» і «ринок землі».

Можна скільки завгодно сперечатися з цього приводу, але ми повинні зрозуміти одне - не може відбуватись розвиток агропромислового комплексу шляхом паювання земельних ділянок та земельних пай у сільськогосподарському виробництві.

Практично ніхто вже не заперечує, проти ринку засобів виробництва, ринку робочої сили, ринку цінних паперів, ринку фінансів, ринку інформації, ринку нових технологій тощо. Спірні залишається питання існування у нашій державі законодавчо запроваджено шестиричний мораторій від часу на буття права власності на землю.

На перших етапах розвитку ринку землі цілком вправданим, на наш погляд, є запровадження внутрішнього сподарського обороту земельних пай шляхом здачі їх в оренду будь-якому члену колективу або самому підприємству, створення нових господарських формувань на базі приватної власності на земельні і майнові пай, передачі у спадщину, нарешті, продажу права на земельний пай члену підприємства або підприємству.

Тепер, коли ринок землі лише формується, підвищується роль держави в регулюванні цим процесом. За державою залишається право обмежень на оборт земельних ділянок у ринковій сфері.

Немає сумніву в тому, що визнання ринку землі упередується повинно сприяти на напрямі удосконалення форм господарювання, методології і методики ціноутворення та економічного механізму регулювання розвитку народного господарського комплексу країни.

Для забезпечення необхідних темпів та перспектив розвитку земельної реформи невідкладним, на наш погляд, є правове регулювання ряду питань, зокрема:

1) привести у відповідність з Указом Президента України від 10 листопада 1994 року № 666 «Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва» називу сертифікатів, якій має віддаватись при паюванні земель кожному члену колективного сільськогосподарського підприємства з тим, щоб він посвідчував право приватної власності на земельну частку (пай);

2) при здійсненні паювання земель ввести, як обов'язкове, врахування площа земельних ділянок, наданих у приватну

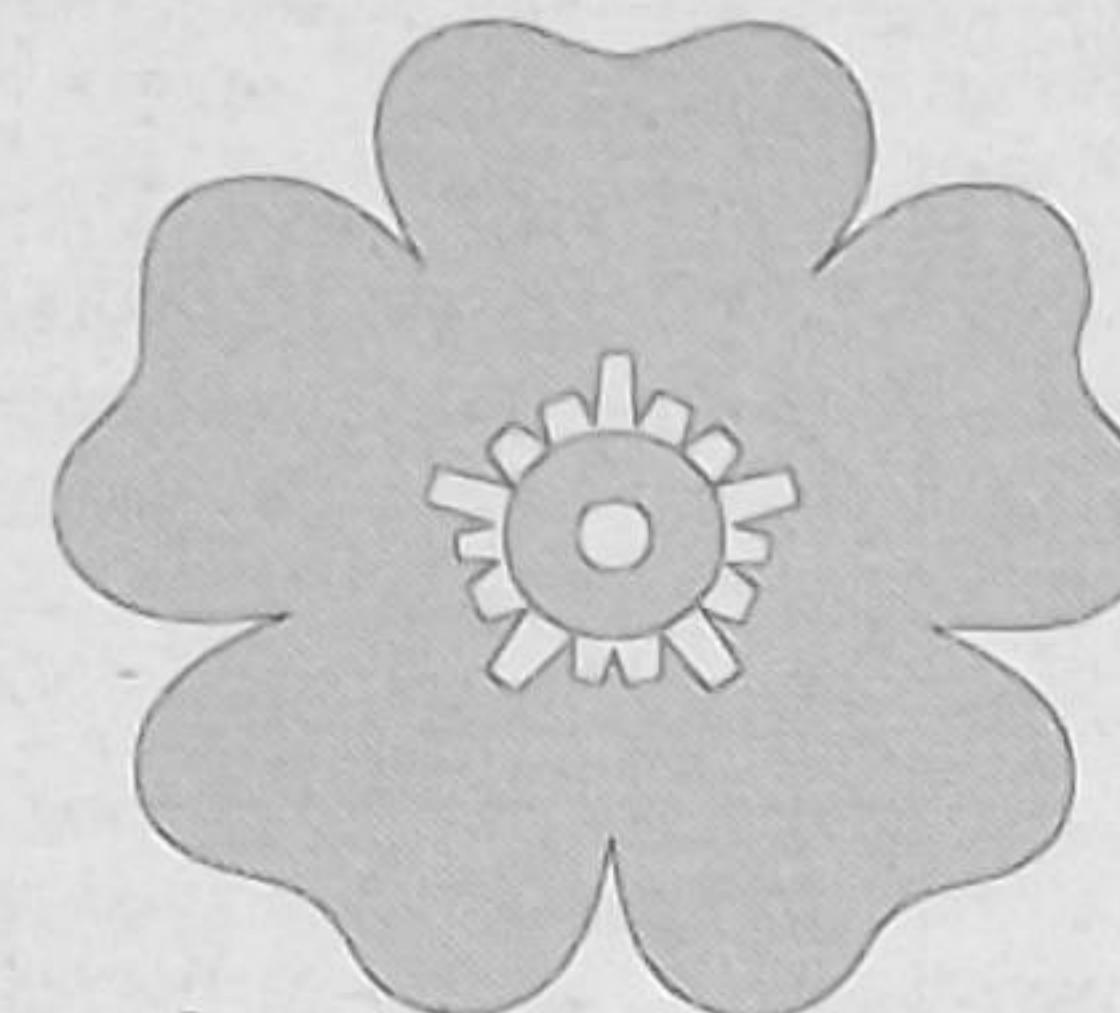
КРАЇНА - УКРАЇНА

Звичайно, коли дивитися на українські поля й ниви з московської вежі чи берлінської ратуш, та ще й крізь призму позиченого там слова, то інакше й бути не може. Це зрештою буде нормальне явище. Бо такою є сутність існуючого буття і його алгоритму - мови. Адже, коли на північному полюсі землі владарює день, то в цей час на її південному полюсі - ніч; коли для одних її поселенці сонце встає, то для тих, що з протилежного боку, воно заходить, а ще в іншому місці - стоять у зеніті. У кожного її поселенця, а так само і в кожного роду (народу) свій кут сприйняття світу, своє відчуття слова і свій образ бачення. Тож для українців вродливий - це гарний, а для росіянинів-московита - «уродливий» - це незугарний. І в цьому немає нічого дивного. Однак ті ж німці не вважають свій Фатерланд чи Дойчланд «окраїною». Хоч слова «анд», «ланд» в багатьох індоєвропейських мовах і в самих німців, поряд з означенням: земля, місцевість, виступають ще й у значенні: кінець, край, берег, сторона. Тобто - «окраїна». Та їх росіянини не спішать «расселять» від Москви до самих до окраїн страну» тлумачити як сторону, край чи якесь узбіччя. Адже саме з такими означеннями вживали це слово літописці. «...у Києва бо перевозь бяше тогда съ опоя страны Днепра...» (ПСРЛ. Т. 2, с. 7). Не вкладаючи в поляки з подібним баченням своїх земель. Хоч і їхня самоназва спорідненості зі словами подібного змісту: поле - лан (порівняймо з «ланд»); поля - смута, край; поле - смуток, латка, пілка.

Я бачимо, кожний народ місце своєї осідlosti називає краєм. В одній з колядок, записаних в с. Плісецькому на Київщині, є такі слова:

Стала слава по всім світу
Київському заповіту:
Мати сина породила...

Тут слово «заповіт» означає заповідану (обітовану) землю. Інший варіант цього слова «повіт» відомий як назва одиниці адміністративного поділу земель, що його нині замінили нам на іншомовне «район». І якщо слово «повіт» нагадувало його мешканцям про обов'язок берегти заповідану землю, то слово «район» ні до чого не зобов'язує. Синонімами слова «повіт» є: округа, місцевість, околиця, край, смута. «Одай сніг випав не скрізь, а повітами: от за Любар, то й нема вже». (СУМ за ред. Бориса Грінченка, т. 3, с. 222). Водночас всі ці слова є синонімами до слова «україна» (країна). Різниця очевидно лише в обширах території. Звідси, Україна, як отчий край, че - земля, заповідана Богом і передана в спадок пращурам. Саме такий зміст і легенди про походження України. Але погляньмо ще. Семантично спорідненими зі словом «україна» (країна) є: краяти, кравець, окреаєць. Але «краяти» синонімічно відповідає словам: розрізати, розтинати, розмірковати, розподіляти; кравець - той, що розкрає; окрасець - відділений шматок, длина, наділ або спадщина: земля, ліси, озера, ріки, майно, духовні надбання пращурів. За часів Київської Русі, коли є єдність поселення зберігали свою окрему самобутність і єдність, межі їх осідlosti називалися країнами або українами: країна сіверська, країна древлянська і т. ін. Країнами чи українами називали землі успадкованих князем володіння, з усіма людьми, що населяли ці землі. Саме з таким значенням вжито слово «україна» і в першій літописній згадці за 1187 рік, де йдеться про смерть переяславського князя Володимира Глібовича. Літописець говорить, що «плакали по ньому всі переяславці», і що «за ним же україна багато потужила». (ж. Київ, 1984, с. 133). Зазначимо ї те, що українами називали як свої так і чужі землі - близькі і далекі. Тобто існувало поняття україни рідної і україни чужої. Свідчення цього - писемні та фольклорні джерела. Той же літописець, але вже за 1188/9 рік вживав слово

Я КРАЇНА - УКРАЇНА,
НА ГОРІ КАЛИНА.
ПАВЛО ТИЧИНА

Дивні метаморфози діються в нашій Україні. А проте, може, й не варт вельми дивуватися. Бо ж падто довго, вперто й послідовно перелицовували нас упродовж віків. І всяк зайдя на свій лад. Аж до того, що деято не на жарт повірив у той чужинецький штиб. Незчулися, як Україна (і та земля пращурів) стала всього-на-всого «окраїною». Навіть серйозні (якщо можна так сказати) наукові дослідження з цього приводу масмо.

«україна» на означення сусідньої землі. «І приїхав же він до україни Галицької, і взяв два городи галицькі...» (Там же, с. 137). Особливо часто слово «україна» зустрічається в народних піснях, думах, баладах. Тут чи не найбільше виявлено сутність слова. Україна своя: «...ей, Василію молдавському, господарю волоському! Коли ж ти хотів на своїй україні проживати...» (Хмельницький і Василій молдавські - дума); україна рідна, україна далека і україна чужа: «Гей, хоч виведіт, а хоч винесіт мене на Савур-могилу, нехай же я стану-подивлюся на свою рідну Україну», «Козаче-соколю, візьми мене із собою на вкраїну далеку», «Та кленовий листоньку! Кудите вітер несе? Чи за гори, чи в долину, чи в чужуку Україну». (Українські народні пісні).

До часу татаро-монгольської навали осідlosti окремих поселень-україн була майже непорушною. Вони хоч і називали хозарськіх, печенізьких та половецьких набігів, але, за свідченням автора «Повіті временных літ», жили родами «кожен на своїх місцях». І «всі ці племена мали свої звичаї і закони своїх батьків, кожен - свій норов і побут». Відповідно до цього поняття «україна» (країна) і за цих часів було звичайно дещо ширшим і глибшим, аніж - «округа» чи «околиця». Окрім просторового (заповідана земля), воно вібрало в себе ще й родовий та духовний обшир. І якщо на ґрунті матеріальному синонімом до слова «україна» може бути «длина» чи «частина», то на духовному масмо - «доля». Таким чином, Україна - це заповідана земля і заповідана доля. Ось тому за давнини кожна окрема сукупність родів, що населяли ту чи іншу україну, часто мала ще й родову самоназву, що походила від імені родоначальника племені. Наприклад, самоназва вітчічі походить від епоніма Вятко (варіанти: Вячко, Вячук, Вячеслав, Ячеслав, Ячко, Святко, Святомир і т. ін.), радимігі - від Радим (варіанти: Радко, Радько, Рудько, Радило, Радомир, Радислав, Радусяко тощо). Однак не зважаючи на певну самобутність віокремленість, у звичаях та побуті, як і в мові, поселення-україни характеризувалися більше спільністю, аніж відмінністю між собою. Це спонукало до єдності. До того ж треба було постійно боронити свої землі та свої звичаї від ворожого зазіхання. Таку єдність могла дати лише спільність держава. Тож, залишаючи для кожної україни своє кляжіння, вони гуртувалися довкола Києва - центру

полянського племені - в єдину соборну українську державу Русь. На цій основі всі роди і племена, які входили до соборної української держави Русь, мали ще й самоназву: руси, русичі, русини, роси, ростини, ороси, хоростили, христяни тощо. Назва ця родова. За свідченням арабського письменника і мандрівника початку Х століття Ібн-Фадлана, який відвідував наші землі, руси походять від епоніма Рус (варіанти: Рос, Рость, Ростик, Ростислав, Русин, Рустин, Орос, Оростин, Яростин, Хоростин, Христик і т. ін.). Цілком імовірно, що й Христос належить до цього іменного гнізда).

Татаро-монгольська орда зруйнувала соборну українську державу Русь. Разом з тим вона спричинила й руйнацію родової осідlosti та цільності її окремих поселень-україн. Уникаючи ворожої наруги, наші предки не раз змушені були покидати свої україни й переселитися в інші місця. А внаслідок безкінечних татарських набігів, що позначалися спаленням жител та масовим полоном людей - взягттям іх у так званий ясир, звідки їх продавали в довічне рабство. В неволі чи на чужині виходді з однієї місцевосці чи близькі за походженням, зазвичай, братуються, називаючи одне одного: земляками, країнами, українцями. Ця природна особливість духовного єднання живе в народі й донині. Можна сміливо стверджувати, що саме вона є спричиненою до утворення нової самоназви нашого народа - українці. Хоч для її остаточного ствердження спонукали ще й інші обставини.

На оборону свого роду, його віри та звичаїв у народі нашому постало козацтво зі своєю святою вольницею Запорозькою січчю. Козацтво, як відомо, формувалося не за племінним (родовим), а за духовним принципом. Воно вибрали до свого середовища представників усіх земель-україн колишньої Руси. В придніпровських степах козацтво заснувало нове поселення україну-козацьку або славну Україну. Тепер уже навколо неї, виборюючи волю, об'єднувалися всі землі колишньої Руси. Однак недалі від союз із Московщиною на довгі роки зупинив процес соборного об'єднання українців. А коли Москва, потоптавши права козацької України, привласнила собі назву Русь та стала пригноблювати й глумитися над усіма українцями, то саме поняття «руський», почало ототожнюватися лише з московитами чи москалями. І, спочатку на східних, а пізніше й на західних землях колишньої Руси, уже сприймалося як чуже, а то й вороже наймення. Натомість поняття «українець» - як рідне, родове. І відповідно, поняття «Україна», як самоназва батьківщини, стала поширюватися по всіх колишніх українах Русі від Сяніу до Дону. Так Русь-Україна стала Україною.

Настав час повернати втрачені за віки бездережавності духовні цінності, як і матеріальні. В цьому ряду й давня назва Русь. Добрий початок у цій справі вже зроблено на ниві перкового відродження. Слава Богу, ми маємо Патріарха Київського і всієї Руси-України. Вірю, що дочекаємося такого відродження й на державному рівні. На завершення розмови хочу зазначити ще й таке: слово «Україна» в устах неукраїнців і тих українців, що втратили природне відчуття української мови, вимовляється з наголосом на другому складі - Україна. Наголос часто є одним з чинників словесного вияву. Скажімо: мука (бородино) і мука (катування). Слово «Україна» з наголосом на другому складі виявляє відчуття відстороненості - «окраїни», а з наголосом на третьому складі Україна - виявляє відчуття внутрішнього наповнення, родового духового джерела - батьківщини. Таким є закон живої мови. Добایмо ж за цього, бо лише в законі стверджується буття наше.

Микола ТКАЧ

Пам'яті національного героя
Ічкерії генерала
Джохара Дудаєва
присвячує.

ТРЕМТИ, РОСІ!

Усім ти друг, московський
cate,
У підсоложених словах
З твоєї «ласки» брат на
брат
Стискає руку у кулак.

Ти все гребеш. Тебе розірве
Ця пінаспіність світова.
Ти вже летиш в безодно-
прірву
To справедливість ожива.

Вже паближається Месія.
Тремти, Московіє, тремти!
Хрестами пророста Росія -
Сама ж бо сіяла хрести!

Кривавий кнут, московський
пряник,-
В крові Ічкерії земля...
Зійде з небес Всешишій,
стане
З мечем суда біля Кремля!

Брехнєю ця війна підпerta -
Згорів, пемов meteorit,
Летить Дудаєв у Безсмертя,
Ти ж мчиш, Москво, у
тартарі!

I капеш ти у пекло Даїта,
Ганьба Москві на цілій
світ!

Тебе, Росіє, - окупанта
Зловісний проковтиє Аї!

Ти не держава, ти примара,
Ти Цербер і двоглавий пес.

Бог є на світі й Божа кара,

Чига на тебе із небес.

Вже небеса кричать од
болю,
Вже ворон кряче по тобі.
Ти відбираєш волю й долю
I все приписуєш собі!

O, ви, ординці Чінгізхана,
Прокляті Богом москалі,
А суд страшний таки
настане,

Ви з вас почтесься на
землі!

За те, що вішали й вбивали,
Що в душах розвели Содом,
Що руки кров'ю умивали
Ви станете перед судом!

За смерть синів чужих
народів,
Що проковтула, Гідро, ти,
I за сплюндровану свободу
Всесюдської дідеше мети!

Олег ЧОРНОГОУЗ

Світлі дні Христового Воскресіння - найурочистіше і найвеличніше із християнських свят, і чи не найочікуваніше в Україні.

А ще у святі цьому чи не найяскравішими барвами проявляється душа наша слов'янська, що зуміла гармонійно поєднати природну стихію вірувань наших працювів зі строгою урочистістю християнства.

Прийшло це свято - після довгої і надокучливої зими - й до столичного Києва. І не лише пишними великомінами пасками, різnobар'ям писаном і крашанок, але й чаром дійства «Великодніх дзвонів». Саме таку назуву прибрало собі фольклорне свято, що відбувалося в передвечір'ї Світого Вівторка, 16 квітня, у конференц-залі Київського міського Будинку вчителя.

Усе було на цьому святі, послуговуючись висловом Святослава Гординського, «і переливи барв, і динамічність ліній», що їх явили гаївки, ріндзівки, молодіжні ігри, коломийки та обрядові дійства з Галичини, наддніпрянські веснянки.

Репрезентували своє високе мистецтво народна самодіяльна хорова капела «Світанок» Народного дому «Просвіта» селища Дащава Стрийського району Львівської області (художній керівник і диригент п. Степан Целох) та дипломант Міжнародного фестивалю дитячого фольклору «У Галицьким колі» фольклорно-драматичний гурт «Сузір'я» Дащавської середньої школи (художній керівник і постановник п. Василь Гричик).

Оскільки ж, як відомо, кожен край має й свій звичай, тож із віночком наддніпрянських веснянок виступив дитячий гурт «Мандрик» з Києва (керівник п. Віктор Туровський).

Приїздівці свята, або ж, як заведено говорити, його ініціатори - Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, Український державний центр культурних ініціатив, сприяли його проведенню Київській міській будинок вчителя та Стрийська райдержадміністрація.

Перш ніж явити високе мистецтво великомінної програми глядачам - а іх був майже повен зал, - композиційно опрацювали її, скомпонували, підготували й «перепустили» через власні серця високодостойні пані Ольга Рутковська - художній керівник програми, Еліна-Зояна Бортнічук - чарівна й неповторна ведуча, Ольга Добродій - режисер та Вікторія Валькова - помічник режисера.

Лунають Великодні дзвони. На зміну їм ліне урочисте «Христос воскрес! Смертю смерть поправ...» у виконанні капели «Світанок». І як у різно-коловорому калейдоскопі переливаються різnobарвні скельця, так і святкові строї виступаючих виграють барвами веселки. У різnobар'я дійства вплітаються віночкі пісень - веснянок в обробці славетних композиторів О. Нижанківського, З. Лиська, С. Людкевича... («Ой, нумо, нумо, зеленою шуму», «А гаївки красно водять...»).

Представляє присутнім гостей і учасників дійства пані Бортнічук, повіншувавши попередньо всіх зі святами, «аби енергії сонячної - на весь рік і на цілий вік вистачило».

До слова запрошується фольклорист і етнограф Микола Ткач, який нагадує, що за давнім звичаєм громада обирає собі ватажка: хлопці - найсильнішого серед них, дівчата - найправнішу виконавицю пісень. Оскільки ж нинішній заїзд провідника його обрали видатного українського етнографа, фольклориста і громадського діяча Володимира Гнатюка. Саме 125-річчю від дня його народження приурочено святковий вечір.

Святочна громада пригадала основні віхи життя й діяльності вченого-етног-

рафа, який зібрав і упорядкував численні розсилі народних обрядових пісень, коломийок, гаївок, опрацював і описав легенди - обрядові дійства, звичаї... - усого зробленого й не перелічити. Та, як не прикро, ім'я цього славетного вченого і досі залишається маловідомим широкому заголові. Серед зібраних етнографом самоцітів об ємний том складає гаївки, ріндзівки, великомінні коломийки.

Із сивої давнини прийшли до нас ці обрядові ігри - гаївки, у яких поєдналися спів і танок, хоровод і дотепній діалог. Ріндзівки - то вже особливий різновид пісенної творчості народу, своєрідні великомінні колядки, що співалися попід вінками, а іх виконавці обдаровували крашанками...

Гости Києва, гадаю, справилися із цим завданням блискуче. І гурт «Сузір'я», який продовжив виступ, демонструючи цикл великомінних забав, день за днем, виправдав свою назву. Ціле сузір'я гаївок, ріндзівок упередіш із танцями, віншуваннями, іграми, парубоцькими забавами заворожило зал, який теж став співучасником дійства.

Молитвою до Сонця, яке дарує тепло і світло всьому сущому, розпочинається перший день Великодня. Це високе світло освічує того, хто складає йому молитву, перед усім миром християнським, дарує надію на продовження роду.

Солярні знаки - як ритуал магічного дійства - зrodжуються на великомінних писанках, що веселять зір і душу. Писанкування, ігри з писанками органічно сплітаються у віночок великомінного дійства. Обдаровують його учасники й присутніх - писанками, окрайцями великомінного хліба - паски...

А хіба може поліпити когось байдужим своєрідним заклик: «Гаївочки починаюмо в добрий час, нема таких гаївочок як у нас». І ось линуть-переливаються вони, як роса на сонці... «Посаджу я грушечку», «Ой чия то гуска?», «Вербовая дощечка» - перелік цей можна продовжувати й продовжувати...

Обрядові дійства «Обливаний понеділок», «Виряджання свята» супроводжуються жартами, філітом-залицянням парубків до дівчат («Найбільше покарав пан Біг хлопа, що злішив для нового жінку...») та кохетуванням-відповідю дівчат хлопцям («Та де ви тут хлопців виділи?», «Хлопці, а нашо вам музики, коли маєте довгі язіки?»), обливанням водою («Ляйся вода, пропадай біда»), парубоцькими забавами («Оберіг», «Хвіст», «Коромисло...»), ріндзівованням та обдаровуванням виконавців писанками (ріндзівки «Рано-раненко куроїкі пили», «Грецька панна»...), бойківськими коломийками...

...Та ось міняються національні строї - із галицьких і бойківських - на наддніпрянські. І ось вже вабить зір і тишить слух дитячий гурт «Мандрик» («Вийдемо, вийдемо зранку, на веснянку», «Женчик-бренчик...»), а час непомітно, через вигуки «Біс!» і оплески, хилить до завершення дійства. Спільнє виконання «Кривого танцю» у кінці стає ніби мостом еднання між східною і західною галузями українства...

Лунають слова подяки виконавцям, оцінюють їхню майстерність люди знані. Добрий словом згадують спонсорів, себто меценатів заходу - Дащавське заводоуправління будматеріалів, Інститут підвищення кваліфікації працівників культури і мистецтва, Акціонерне

ПРИВОРОТНЕ ЗІЛЛЯ «ВЕЛИКОДНІХ ДЗВОНІВ»: І ДІЙСТВА ЧАР І ПЕРЕЛИВИ БАРВ, І ДИНАМІЧНІСТЬ ЛІНІЙ»

товариство «Обереги»...

Бібліотечку просвітнянських видань вручає художнім колективам Голова ВУТ «Просвіта» Павло Мовчан, скріплюючи своє захоплення виступом виконавців словами:

«Дорогі скарбівничі нашого дужу! Ви являєте нам зразок того, як треба плекати слова наше, наші звичаї. Якесь незрозуміле для мене слово «фольклор». Я вважаю, що це є великий стиль нашого національного життя. За півтора годинами побачили великий історичний звіз нашої культури, і пересвідчилися, як природно наклалися вона на християнство, доповнила його надзвичайно важливим елементом. Коли б відрядження ваше тривало хоча б тиждень...

день, у цьому запальному пластичному танці ми усі в забули скигління на свою долю. Ми не резервanti якісь. Це не мистецтво, а органічна суть нашого життя. Дай Боже, аби не переводилося ніколи те багатство, яким наділений наш народ...»

...Закінчилося величне дійство «Великодніх дзвонів». І публіка, здається, знехтує покидає зал, напослідок ароматом свята. У душах кожного ще палає чар магічного дійства, співучасником якого довелося стати. Щоб поділились враженнями від побаченого з тими, хто не був на святі, запрошую до слова його гостей.

Валентина Олегівна Лазаренко, вчитель школи N 241 міста Києва: «Я прийшла сюди разом із онукою, і не школую, що прийшла. Вечір був веселий, щирий, цікавий. Які талановиті діти - і в Дащаві, і у Києві! А як вони чудово розважали присутніх піснями-веснянками, хороводами та народними забавами!»

«А я неначе вдома побувала», - не приховує свого захоплення побаченням теперішня киянка Анна Петрівна Кульчицька, родом із Чортківщини на Тернопіллі.

Добрими словами поціновує самодіяльних артистів і науковець з Полтавщини Лідія Андріївна Дорошенко. Усе сподобалося їй - і майстерність виконавців, і атмосфера свята, і народні строї.

- Звідкіль це вишикуване убранство, хто його створив? - запитую художнього керівника гурту «Сузір'я» Василя Грицика.

- Це строї наших прапотців, їм по 80-90 років. Немас жодного костюма, виготовленого в наш час, хіба що декілька сорочок. Але ти нашти зі старовинних зразків...

Безсумнівно, чудові були зразки. І чудові люди, які їх створювали. І їхні нащадки, що донесли той чар до нас, і діам у спадок передадуть його. І вісі разом плекали і плекають в серцях своїх, як приворотне зілля, таинство звичаї і обрядів прапотців, яке лікує од безп'ятства і бездуховності. І - вірмо - наверне воно до свого, українського, тих, хто на манівці чужинства збівся. І воскресе Україна, як сьогодні Христос Воскрес! Вістину воскрес! Радімо цьому, люді.

Юрко НАДЗБРУЧАНЕЦЬ

ІНІЦІАТИВИ «ПРОСВІТИ»

вітневі дні для України від чорнобильським нуклідним а做到. Нікого в Україні не обмінуло це апокаліптичне знамення, яким небеса - через Одкровення Іоанна Богослова - застергали людів від бездуховності, безбожжя і моральної руїни. Та славен Бог - через випробування й утрати моральні і фізичні - навертає дітей своїх до Божого лона. І ось настява для всіх нас час - збирати каміння.

ОЧИСТИТИ ДЖЕРЕЛА - ПРИРОДНІ І ДУХОВНІ

4 квітня у резиденції Святішого Патріарха Київського і всієї Руси-України, зі спільнію ініціативи Іого Святості Філарета, а також Всеукраїнського товариства «Просвіта» та асоціації «Зелений світ» відбувається круглий стіл на тему «Духовність, лодина, екологія».

Лейтмотивом усього заходу стали слова-нагадування Глави УПЦ КП про те, що жити бездуховно дало неможливо, треба людям зупинитися у своїй гріховності, покаятися і навернутися до Бога. Усе ж бо знаходитьться в руках Богів. Без духовного підгрунтя екологія теж приречена. Іого Святість Філарет навів печальну статистику: храми нині відбудують від сил 20 відсотків сущих в Україні, решта ж не чує Слова Божого. Чи не від цього саме всі біди наші нині?

На схилах Дніпра, і це прозвучало у виступі Святішого Патріарха, повинен вирости у небо храм-пам'ятник жертвам чорнобильської катастрофи, вірніше навіть, архітектурний комплекс із панорамою, де будуть відзначенні поховань у зоні населених пунктів. Він нагадуватиме нам, до чого може привести богохідство.

Голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» Павло Мовчан зазначив, що Чорнобиль ознаменував собою завершення радянського періоду історії, підів під ним певну риску. Все те, що сталося, не випадкове. Тож три метафоричні площини повинен нині здолати народ, аби відродитися відбудувати храми, пошанувати своїх предків та іхні могили, повернутися до джерел - у прямуому переносному значенні. Чиста, освячена вода, відомо, відроджує все.

Церква, патріотичні організації - «Просвіта» і «Зелений світ» - закликають усіх громадян України взяти найактивнішу участь у відродженні, очищенії природних джерел. На будівництво церков потрібні кошти, час, а на відновлення джерел великих зусиль і затрат не потрібно. Лише - добра воля, бажання. Від джерел природних - до джерел духовних, через очищення, досягнено божественного прозирнія. Без чистих джерел не буде свободи у Вітчизні.

Шляхетний цей почин благословив Святіший Патріарх Філарет. Підтримати його, не зволкаючи, повинні всі в Україні сущі.

Про доцільність створення еколо-духовного братства чи товариства, про екологію, духовність і мораль вів мову головний редактор газети «Зелений світ» Михаїло Прилуцький.

Руйнування храмів порушило біоенергетичний зв'язок народу з розумним космосом, який управляет земним життям, - зазначила у своєму слові письменниця, історик Раїса Іванченко. Гадаю, і в кого не виникне заперечень стосовно її пропозиції відновити храм святого Миколая на Аскольдовій могилі - як символ повернення до першоджерел нашої державності. Церква мусить повинна відіграти свою державотворчу роль, а задля цього треба змагатис

до редакції Газети звернувся читач І. Ковальчук з проханням широко розповісти про ареал діяльності Української Православної Церкви Київського Патріархату. Йому відповідає Артур Губар, головний спеціаліст секретаріату ВУТ «Просвіта».

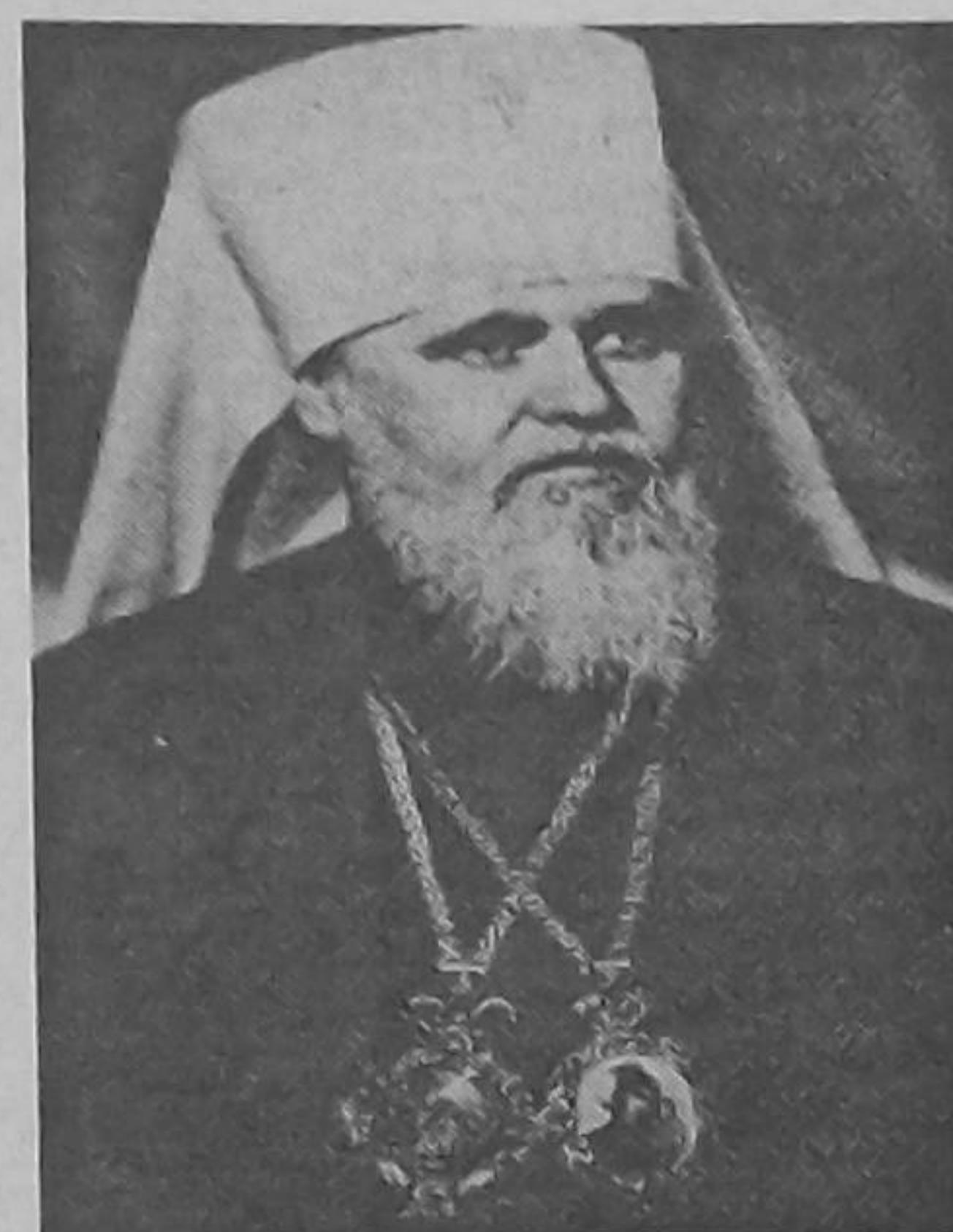
КІЇВСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ - ПАТРІАРХАТ ВСЕЛЕНСЬКИЙ

3 а невеликого часу авторитет помісної національної Церкви помітно зрос. До неї, як правдивого чинника національного церковного відродження, приєднується все більше парафій і духовенства як в Україні, так і з інших країн світу.

Українська Православна Церква Київського Патріархату налічує в Україні понад 2000 релігійних громад, об'єднаних у 23 епархії. Відкрито 18 монастирів: у Києві - п'ять, Київській області - три, Чернігівській та Чернівецькій областях — по два, Львівській, Рівненській, Волинській, Тернопільській, Івано-Франківській, Донецькій по одному. В Україні також засновані і функціонують Київська духовна Академія, п'ять духовних Семінарій, Богословський факультет при Чернівецькому державному університеті, два духовних училища. Готується до відкриття у м. Луцьку Богословський інститут Волинської епархії Київського Патріархату. З різною періодичністю виходять друком журнали - «Православний Вісник» (м. Київ) і «Полтавські спархіальні відомості» (м. Полтава), газети - «Кіївський Патріархат», «Духовна Академія» (всі у м. Києві), «Чернігів православний» (м. Чернігів), «На сторожі» (м. Луцьк), «З Богом у серці» (м. Харків), три додатки до періодичних видань (два у Чернівцях і один у Тернопільській області). Пресслужба Київської Патріархії видає тижневик «Інформаційний бюллетень», розрахований на загальноукраїнського читача, а на півдні України для російськомовних парафій регулярно видаються бюллетені «Жизнь в Січеславському краї» та «Кіївський Патріархат». Київська духовна Академія нещодавно розпочала випуск власного друкованого органу - «Вісник Київської Духовної Академії» та готує до відновлення богословський щорічник - «Труди Київської духовної Академії». Київська Патріархія також виступила в якості співзасновника журналів «Релігійно-науковий Вісник» та «Духовність, Екологія, Людина».

До складу Київського Патріархату на правах автономії входять:

-Автономна митрополія Західної Європи і Канади під предстоятельством митрополита Міланського Євлогія. Вона нараховує чотири епархії, три монастири, духовну Семінарію та поширює свою юрисдикцію на парафії в Італії, Франції, Німеччині, Бельгії, Великобританії, Португалії, Канаді. У власній друкарні митрополії друкуються два журнали (італійською і англійською мовами), богословська література, календарі тощо. Функціонує власне виробництво речей церковного вжитку. Діяльність митрополії підтримує потужна мирянська організація - Православний орден Святого Костянтина Великого, центр якої знаходиться в Німеччині. Ця автономна митрополія має сім єпископів та близько сорока священиків. Головний осідок

митрополії - м. Мілан в Італії.

- Українська Автокефальна Православна Церква (соборноправна), яку очолює архієпископ Олександр. Ця Церква стоїть непорушно на засадах традицій і обрядів Всеукраїнського Православного Собору 1921 року. Церкви митрополита Василя Липківського. Вона має двох єпископів та близько двадцяти парафій у США і Австралії. Видає власні періодичні видання та богослужбову літературу. Головний осідок Церкви - м. Чікаго у США.

Окрім того, безпосередньо до складу Київського Патріархату входять три епархії, розташовані на теренах Російської Федерації: Богогородська (м. Москва і Московська область), Білгородсько-Обоянська та Сибірська. Тут же відкрито більше двадцяти парафій, два монастири, духовну Семінарію. Триває процес організації Рязанської, Краснодарської та Уральської епархій. У Російській Федерації несуть архієпископське служіння три єпископи. Слід відзначити, що Сибірську епархію Київського Патріархату складають вірні Російської Істинно-Православної Церкви, що десятиліттями перевівали у підпіллі, чинчи опір безбожному комуністичному режиму. У перспективі можливе утворення на зазначених теренах Російського Екзархату Української Православної Церкви Київського Патріархату.

Нещодавно Священний Синод Київського Патріархату ухвалив рішення про прийняття до складу єпископату трьох грецьких єпископів: митрополита Керасінського і Саламінського Тимофія, призначеної Патріаршим Екзархом у Греції, єпископа Христофора, який отримав посаду титуларного єпископа з титулом єпископа Херсонського та єпископа Канданського Димитрія. В Греції до складу Київського Патріархату увійшли три монастири та більше десяти парафій (з них два монастири та три парафії розташовані безпосередньо в столиці Греції - Афінах).

У процесі розгляду про прийняття до складу Київського Патріархату перебувають прохання митрополита Хайдара-бадського Еліаса Салятуля з Пакистану, митрополита Сардинського Джіковані та інших поважних церковних діячів. Про входження до складу Київського Патріархату на правах автономії звернулася з проханням і православна митрополія Латинської Америки, яка нараховує п'ять єпископів.

До Київського патріархату на правах ставропігії також належать парафії у Великобританії, Молдові, Австралії і навіть на Кубі.

Таким чином, парафії Київського Патріархату діють, крім України, ще в сімнадцяти країнах світу. Воїстину Київський Патріархат перетворюється у Патріархат Вселенський!

Що ж змушує звертатися з проханнями єпископів інших країн до

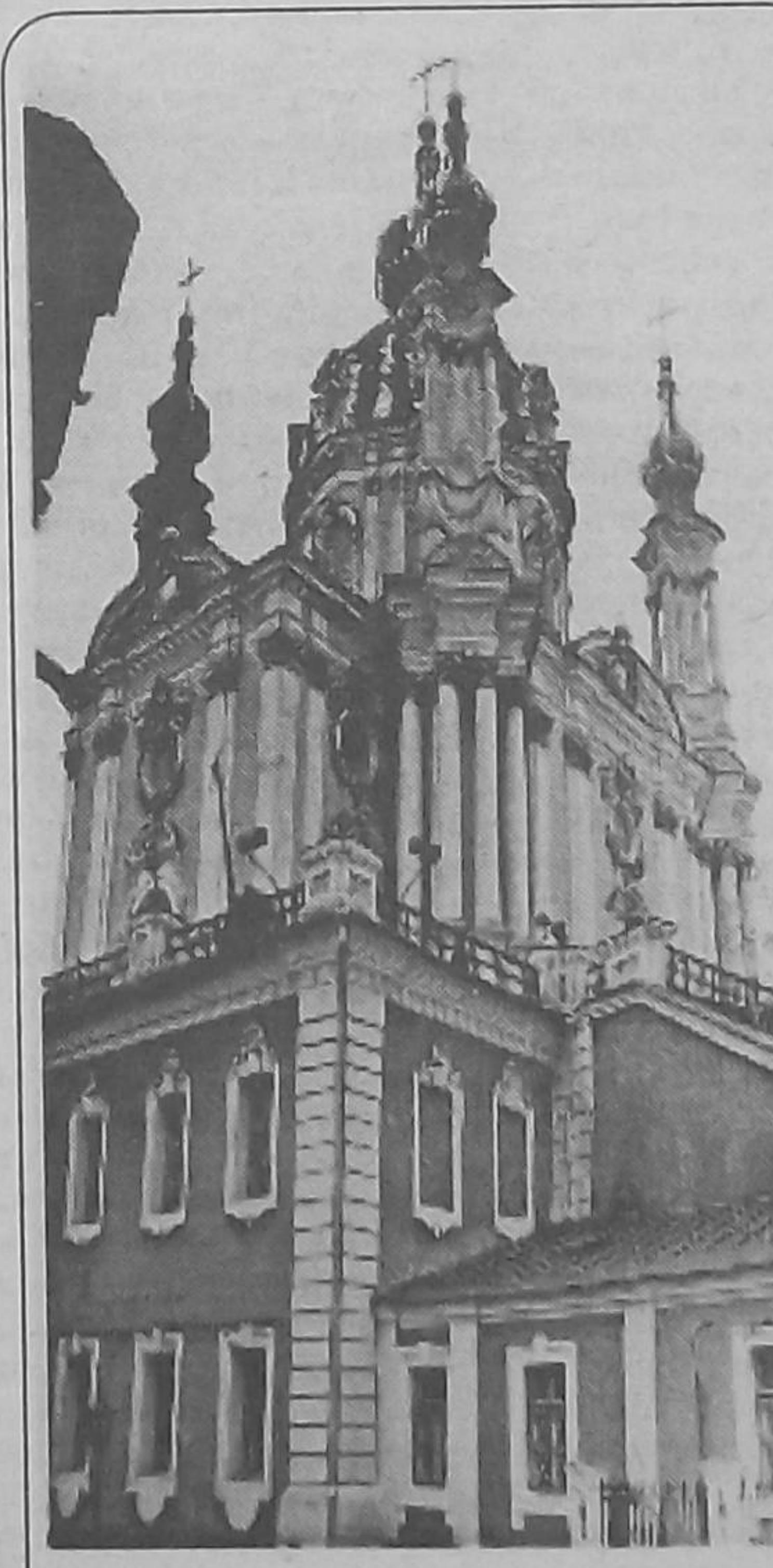
Київського Патріархату? Безумовно, що не тільки авторитет першопрестольного золотоверхого княжого Києва - давньої кафедри київських митрополитів, а тепер і Патріархів... Справа, мабуть, у тому, що Українська Церква сторіччями зберігала в недоторканості Святі Канони, не прислуговувала світській владі і не корилася іноземним загарбникам. А рівень богословської науки і православного благочестя! До того ж Українська Церква на противагу Московській ніколи не нав'язувала свою зверхність іншим народам і Церквам...

Київський Патріархат, як національна помісна православна Церква, зробив і поважний внесок у справу становлення української державності. Не випадково священики і вірні Київського Патріархату брали участь у всіх патріотичних акціях оксамитової української революції спільно з другою національною - Українською Греко-Католицькою Церквою. Згадаймо хоча б велику панахиду по жертвах Голодомору на Софіївській площі, спільні поминальні відправи на могилах січових стрільців та вояків УПА.

Не останнє значення має і пропагування в храмах Київського Патріархату української мови, як благодатної не тільки для церковного вжитку, а й для повсякденного життя. Спільно з видавництвом «Воскресіння» Церквою проводиться велика видавничча діяльність як богослужбової, так і популярної духовної літератури.

Не випадково все це викликає неприховану протидію різних антиукраїнських сил, котрі намагаються всіляко загальмувати процес національного духовного відродження. В іх арсеналі традиційний набір радянської спадщини: наклепи і провокації. Чи є випадковими в цьому контексті події «кривавого вівторка» на Софіївській площі 18 липня минулого року? I чи віднайдуть не тільки виконавців, але й організаторів цього «дійства»?.. Але становлення національної помісної Церкви не загальмувати нікому, бо вона за своєю природою є творінням Божим!

АРТУР ГУБАР

Андріївська церква в Києві

**З БОЖОЇ ЛАСКИ
АРХІЄПІСКОПУ
КОНСТАНТИНОПОЛЯ,
НОВОГО РИМУ,
І ВСЕЛЕНСЬКОМУ
ПАТРІАРХУ
ВАРФОЛОМЕЮ
ВАША СВЯТОСТЕ,
СВЯТИЙШИЙ
ПАТРІАРШЕ!**

Як стало відомо, Московський Патріарх Алексій II під час Божественної Літургії у Богоявлensькому кафедральному соборі відмовився поминати ім'я Вселенського Патріарха і тим самим учинив розкол. Московський Патріарх поставив себе поза православною Церквою.

Така позиція дістає всезагальне осудження віруючих і зокрема у нас, в Україні.

Ми, православні України, завжди пам'ятали і пам'ятаємо, що Вселенська Константинопольська Патріархія є для нас матір'ю Церков! З Константинополя — Нового Риму прийшло до нас світло Христової Істини у 988 році.

Ми покладаємо палкі молитви до Господа, щоби він укріпив Вас, Ваша Святосте, на шляху відновлення справедливості у православному світі і рішуче засуджуємо розкольницькі дії Москви.

Ми також висловлюємо надію, що визнання Української Православної Церкви Київського Патріархату помісною Церквою українського народу стане богоугодним кроком і актом історичної справедливості у відповідності до Святих Канонів.

Від імені мільйонного членства нашої організації дозвольте висловити Вам, Ваша Святосте, повну підтримку і побажати вагомих успіхів у Вашій плідній праці на благо православного світу.

**З ПРАВДИОЮ, ВІДМЕНІ ПРАВЛІННЯ
ТОВАРИСТВА-ГОЛОВА ТОВАРИСТВА,
НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ
ПЛМОВЧАН**

**ВСЕЛЕНСЬКОМУ
ПАТРІАРХУ
ВАРФОЛОМЕЮ**

ВАША СВЯТОСТЕ!

Київське крайове об'єднання Всеукраїнського Товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка висловлює глибоке занепокоєння недружніми антихристиянськими діямі, що їх учинив Московський Патріарх Алексій II, коли під час Божественної Літургії відмовився підносити молитви за предстоятеля Вселенського Православ'я - Патріарха Константинопольського. В цих умовах підтримка з Вашого боку українських віруючих, що завжди зберігали єдність з Церквою-Матір'ю Константинополя, є давноочікуваний канонічний акт.

Ми висловлюємо надію, що надана Вами канонічна автокефалія для Української Православної Церкви Київського Патріархату - це потреба часу, відновлення історичної справедливості та вимоги Святих Канонів.

**З ПРАВДИОЮ ПОВАГОЮ
ГОЛОВА КІЇВСЬКОГО КРАЙОВОГО
ОБ'ЄДНАННЯ, ЛАУРЕАТ ДЕРЖАВНОЇ
ПРЕМІЇ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА,
ПРОФЕСОР Р.ІВАНЧЕНКО**

«КРИМ» ОЗНАЧАЄ ФОРТЕЦЯ

**РОЗДИЛЮЮЧИСЬ
ГЕОГРАФІЧНУ
КАРТУ, ЛОВЛЮ
СЕБЕ НА ДУМЦІ,
ЩО КОНТУРИ
КРИМУ ДУЖЕ
СХОЖІ З
КОНТУРАМИ
УКРАЇНИ. ЦЕ НЕ
СИМВОЛІЧНО:
ДОЛЯ УКРАЇНИ І
КРИМУ —
ЄДИНА.**

Але до суті непросто докопатися, особливо тепер, коли останкінські інкубатори вигривають і випускають на Південь хмару «качок», котрі крячуть геть усе, лише не правду. Наукові видання минулого теж мали цільове спрямування. Питання ставиться прямо — кому належав Крим історично? Кому Бог дав першорідність, або простіше: хто господар хати, а хто приймак? Можна покласти на стіл гору книжок, виписати з них усі тексти, та всі повідомлення мало будуть відрізнятися від того, що, наприклад, сказала Елла Ісааківна Соломонник у книзі, которую видала «Наукова думка» (1988), «Древние надписи Крыма»: «На території Криму змінивали одне одного багато племен і народів і кожний привносила свою мову і письмо: греки, римляни, генуезці, вірмени, євреї, болгари та ін.» (ст. 4).

Така собі казочка для малюків про нічию рукавичку, в якій прихилися: мишка-шкряботушка, жабка-стрекотушка, зайчик-побігайчик і ведмідь-набірд. А кому ця рукавичка належала раніше? Про українців — ні слова, хоча іх можна якось приліпти, скажімо, козачками! Ні слова! Не те, щоб віддати ім Божу першорідність. Чому б не пошаманити останкінців, якщо київська наука?.. Та ось пан Соломоник натрапила на столицю царських скіфів і так говорить про неї: «Неаполь, столиця пізньоскіфської держави, підпала під сильну елітизацію» (25). Не будемо повторювати ознаки розвитку культури скіфів, а процитуємо наступне: «Перелічені пам'ятники доповнюють наші уяви про жителів та вигляд скіфської столиці, прикрашеної рельєфами й статуетками. Верхівка скіфського суспільства, вірогідно, позичила в греків іх писемність» (26). Йдеться про «привезені» родоські амфори та інші вироби. Можна подумати, що і велика кількість зернових ям теж була привезена з Греції, а не Грецію годували скіфи, щоб греки мали можливість шкрябати не землю, а гекзаметри, розмальовувати амфори, вирізати в мармуру та розкошувати в театрах. Ні, пан авторко, в історії відбулося не те, що стверджуєте ви, а протилежне. Писемність і багато іншого не скіфська «верхівка» отримала від греків, а греки від скіфів. В останній публікації Миколи Суслопарова «Розшифрування найдавнішої писемності з берегів Дніпра» (Раїса Іванченко, «Київська Русь». К., 1995, с. 77) повідомляється думка древніх: Таціта, Плінія Старшого, Діодора про те, що не фінікійці дали світові писемність, а пелазги — наші пращури, які прийшли з Тріпілля. Розшифровка надписів, знайдених у тріпільській період, дає прівід стверджувати, що писемність уперше з'явилася 3000–2700 р. до нашої ери у нас, тобто задовго до виникнення Фінікії, Греції, Італії та інших етрусків. За даними В. Кириєвського, розкопки поселень від Дністра до Дніпра переконують, що скупченість населення 4–5 тис. років тому була більшою, ніж тепер, але похолодання погано пішло маси гаївих пращурів на Південь: в Малу Азію (лелеги), сучасні Іран (Персію), Грецію, Єгипет, Італію (Етрурію), Францію, Німеччину. Інші гаївки наших пращурів-арійців пішли берегами теплих морів до Індії. Відомо, що готи — германські племена — вихідці з України — східного Тріпілля, а божевільний фюрер привів у 41-му році нащадків готів знищувати нащадків спільніх пращурів, — та чи Бог би це дозволив? Південні райони заливали хвілі гунів зі сходу, чорних, як греки. Вони асимілювалися з нашими пращурями, звідки і отримали назву «греки». Коня вперше приручено в наших степах. Слово «козаки» відоме 5 тисяч років, вони складали непереможні кінні військо, дух якого панував над степами від Дунаю до Кубані. Першим з них був Гетьман (від слів Гет — Бог і ман — людина) — Божа людина. Всі князі, царі, королі, фараони, монархи, імператори були пізніше, після гетьмана. Це його первозваність. І козаки, і єгипетські фараони мали на голові оселедець, через котрій душа козака в бою потрапляла до Бога. Дехто називав ці тисячолітні деталі «холхами», то хай знають, що саме це — ознака Божої вираності.

Усім, чого досягли греки, вони зобов'язані спільним

зі скіфами пращурам. Могла б виникнути думка про те, чи кому позичив назву міста Неаполь, італійці скіфам, чи навпаки. Антами в санскриті звали «тих, що живуть у Вітчизні». Так називали і наших орів, — то від кого отримала назву «Антична культура»? Потрібно оприлюднити карту скіфів V віку до нашої ери, де весь Крим, весь, а не лише степова частина, як це комусь хочеться, належав скіфам. Зверніть увагу і на те, що на всій території України, крім скіфів-пращурів, в українців никого не було. Висновок: вся Україна і її частина Крим історично, генетично, первозванно виділена Богом лише українцям. Усі інші — приймаки і зайди. Скіфська держава проіснувала повний цикл, який існували усі культури минулого — 9 віків. У числі перших держав Європи були наші предки, і мудрість державотворення в генах кожного з нас. Ми мали свою, здійснену культуру, і повторюю її на вищому рівні. Скіфи мали в Криму 4 фортеці, але впустили греків, бо знали про власну спорідненість з ними. Як каже історик, греки обсіли моря, як жаби ставки.

Першорідність у Криму мали і таври, дуже симпатичні племена, які залишили назву Таврікії, Таврії, Тавриди. Симпатичні вони тим, що дуже цінували свою людину, свій рід, свою спільнницю. Можливо, розгадка пічерних міст Криму лежить у титанічній праці таврів, які вросли в скалу, щоб зберегти генну чистоту роду, і були вбиті там дикунами. Можливо, і небо над Таврією таке чисте, як душа тавра, який загинув у бою, перетворився в синь неба і моря, в зелень гір, та не дався в робство та асиміляцію з дикунами.

Хтось нам може закинути: чому наші пращури в Греції розвинулися до вершин культури, а в себе залишилися дикунами? Тільки завдяки сусідам, які працювали не вміють, не хочу чутині, а прагнення до привласнення чужого мали і мають необмежені. Саме вони навіяли нам власне дикунство і втримують у ньому ще досі. Острівна Греція мала унікальні умови захищеності морем, горами для розвитку власної зброї, архітектури, мистецтв, думки та демократії. Саме захищеність морем від чужинця дозволила Японії стати Грецією ХХ віку. А Троя, з таким же рівнем розвитку суспільства, як і в Греції, не поталаніло — її знищила чоргова навала граків-дикунів. Тому «Енеїда» — це не жартівливий твір. Котляревський знате, що зберігалося в бібліотеках України, котрі не втомлювались знищувати Петро Первій, Катерина Друга та іх нащадки, і переповів нам правду. Троя — місто нашого українського герба Трійці, і Рим на трох горах зберіг в собі космогонічну тайну Трійці. Скіфів зупинили в розвитку постійні грабунки азіатів, похолодання та необхідність відповідати на всі виклики долі. Основні ланки ланцюга-долі нашої Вітчизни: Тріпілля, Артіані, Скіфія, анти, Слов'яни, Київська Русь, Україна.

Нагадаємо, коли і як людське море виривало і знищувало пракоріння Криму: Царські скіфи — IV в. д. е. — III в. Середина III в. — наявна остатотьських племен в компанії з аланами. Ось чому Гітлерові бажалося вибрати усіх у Криму та заселити його готами. Кінець IV віку. Вихідці з Центральної Азії гунни загарбали землі між Волгою та Доном і степовий Крим. У гори відступили скіфи, сармати-алани та готи. Кінець I тисячоліття — зачінилась християнізація Криму, сформувалася спільність кримських греків з відомими володіннями. VII — в степі Криму вилися протоболгарські племена з Хазарського каганату, які насадили гуни. 726–834 р. р. — іконоборческий рух у Візантії — переселення гнаних у Крим. X в. — формування феми візантійського Херсону. Степи: кінець IX, середина XI вв. — печеїги, середина XI, перша половина XII вв. — половці, XIII в. — татари. Початок XIII в. — на узбережжі Криму з'явилася італійська венеціанська генуезці. Фортеці: Кафа (Феодосія), Солдайє (Судак) та дрібніші. XIV — в південно-західному Криму — князівство Феодоро з центром на горі Мангуп. XIV–XV вв. — Киркорське князівство. 1475 р. — висадка на півострові турків і, нарешті, 1785 р. — Росія.

Прошу звернути увагу, що упродовж усієї історії Криму жодного московського угро-фінського сліду ніхто не знаховив. Ні муромів, ні мішери, ні мордви, котрі жили біля Москви-ріки, ніхто в Криму не бачив. Тепер про те, ЯК він там з'явився. Катерина Друга воювала з турками і довгоювала до того, що в 1774 році Крим було визнано незалежною державою. Але як який то ласій-шматок!!! На одній широті з Південною Францією та Північною Італією. А хліба, солі, коней, овець, шкіри — півсвіту обуєш, зодягнеш та нагодуєш. Татари, як скіфи, вросли у землю корінням, надобали криниць, зробили загати для води в балках, викохали табуни коней, отари овець, розвели плантації винограду — все коло них живе і цвіте, та й черепиця ховає їх від сонця в спекоту. Коли турки вивели усі свої війська, в 1785 році Потьомкін вів їх до царської армії Фіксусмо: Росія отримала цей ласій-шматок, не завоювавши його, а незаконно, переступивши міжнародні угоди, клятвовідступництвом, що дало привід вважати її як таку, що не виконує міжнародні угоди, підступно-дикунською. Чи не варто пам'ятати це Україні, щоб не повторилося минуле знову? Чи не задля цього зараз ослаблюють Україну, її армію та втягують кудись?

Український варіант братерства народів точно скопійовано в Криму.

У кожного татарина і татарки (котрі, до речі, не визнають спиртного) гріється від тепла грудей срібна ладанка в шкірянці — дува — що висить на шні на ланцюжку. В ній — персональні молитви, серед котрих — вірність не лише Аллаху, а й слову і долу. Природно, що татари обурювалися, повставали, і не раз. По аналогії зі сківами козаками, котрих сотнями тисяч вивезли на болота біля Неви, а іх землі заселили німцями, чехами, сербами, понад 180 тисяч татар викинули в Туреччину, перед цим, можливо, вбивши їх не менше військами та кримськими греками, котрих вселили серед татар, зтравлюючи їх на реїгійному ґрунті. Дуже корисним виявилось християнство. Чорносотенство чинилося постійно, на «вільні» землі поселяли відставних солдатів, німців, естонців, чехів, болгар. На «звільненому» від кримських татар узбережжі на кошти українців будували палаццо. Сучасну навальну на спальні квартали Сімферополя, Ялти, Євпаторії здійснили відставники, і жоден лікар не може послабити їх маніакальну впевненість у тому, що саме вони — кримський народ. Але при Катерині земля степового Криму не прийняла чужинців і вмерла під сонцем. Крим, який 2 тисячоліття годував країни Середземномор'я, почав вимирати від голоду — основний результат політики царизму, наслідки котрої Крим досі не подолав. Як це нам відомо, особливо тепер. Лише пізніше зізналися, що масове виселення тверезого працьового населення фатально підривало господарство Криму.

Проідьте вздовж Північно-Кримського каналу. Буряни-рекордсмени триметрової висоти... Це біля води, а далі — все мертві — білій пісок, очі болять. Є вже масиви засолені, заболочені надлишками води з каналу. Думається, що тут потрібен скіф, або татарин. Навіть у самому санаторії «Саки» — російське чудо, буряни-гіганти...

Перейдемо до «руської слави» Севастополя. Вона пов'язана з найсвятішим — захистом православ'я в Туреччині. Ловіть аналогію, читачу. Раніше захищали православіє на чужих землях, тепер — руськоязичні. А у себе вдома Микола Первій як «захищав» християн: Шевченка, Шопена, Міцкевича, декабристів, Достоєвського, Пушкіна, Лермонтова? Як зараз захищали (чи не Чечнею та алкоголізацією) «русскоязичні» в себе вдома при вимираючому населенні? Чи було християнство колись у Росії взагалі, чи використана лише та умова віри, що ділить людей на рабів (хоча і Божих) та пасторів? Коли Росія хоча б одним фактором християнські «полюбила» своїх ворогів, підставила б їм власні шкоди для ляпасів, або роздала б маєтки бідним? Ніколи. Християнство відзначається по справах, а не словах, — то чи було колись в Росії християнство? Московщина — не слов'яни, а угро-фіни, то чи не використали вони слов'яни, іх реїгію впредовж усієї історії для шахраювання душ довірливих людей? Київяни не зрозуміли свого часу, що ростово-суздал'ці — не слов'яни і розкрили перед ними ворота Києва, дозволивши вбивати себе, пограбувати Софію, храми, вивезти коштовності та ікону Володимирської Богоматері...

Основне узагальнення з історії Криму та України взагалі в тім, що першою хворою є перенасиченість суспільства чужим елементом, який свідомо, запрограмовано завезли до Криму і в Україну. Царські та більшовицькі способи — не методи для розв'язування проблем, але пропорційність національного в державі потрібно витримати адміністративним шляхом. Як наїпоперше, потрібно виконати перепис населення. Друге, забезпечити пропорційність національного не лише в навчанні, а й в владі, слідстві, прокуратурі, судах. Третє — розповісти світові про те, хто ми, і скоро з гордістю будуть вивчати нашу найстарішу мову в світі. Практика усіх без винятку країн свідчить: доки в країні не буде повного верховенства корінної нації, доти бути цій країні хворою. Доки українці не стануть визначати усю політику, не обійтися всі основні посади держави, регіонів і всіх без винятку сфер діяльності, доти її будуть всілякі п'яті колони. Україні потр

МОЛИТВА ДО БОГОРОДИЦІ

Радуйся, Марії благодатна,
Господь з Тобою!
Благословеніа Ти поміж жінок
І благословеніа плід лона Твого Ісус.
Свята Марії, маті Божа,
Молись за нас, грішних,
Нині та в годину смерті нашої. Амінь.

Юрко Лариса:
— Моя мама — найкраща, бо вона моя!!!

Головатенко Вячеслав:

— Моя мама — робить мені багато сюрпризів. Та не тільки через те вона найкраща. Коли вона одягла свою кофтиночку, тоді вона здалася мені дуже красиво.

Тутинін Дмитро:

— Моя мама дуже-дуже красива, і я дуже сильно її люблю, навіть коли вона сердита. Але я дуже стараюся, щоб вона була весела і не нервувала.

Одного разу, коли я приніс погану оцінку, вона навіть не сердилася, але в неї заболіла голова. Наступного дня я приніс п'ятірку з математики. І вона сказала: «Молодець, ти віправив трійку на п'ятірку».

Вдовиченко Роман:

— Моя мама дуже красива. Одного разу я ішов з мамою в магазин і їй хлопчик підставив підніжку, а я швидко допоміг мамі встати. Той хлопець уже втік і я його не зміг догнати.

Поліна Барилі:

— Моя мама найдобріша. Вона ніколи мене не била. Але іноді вона бувава строгою.

У моєї мамі немає часу зі мною позайматися. Все одно вона мені подобається.

Міз мамою ходимо збирати сунці. Вона мені віддавала все, що назбирала.

Моя мама дуже щедра. Вона все дозволяє брати.

Кулаженко Вова:

— Одного разу я і мама йшли, щоб придбати маленьку кішку. Коли ми зайшли у хату мамині подруги, матуся здивувалася, тому що замість котика сидів чорний, великий кіт. Коли ми взяли кішку, щоб вона не замерзла, я і мама ховали її у куртки.

Матуся була дуже-дуже лагідна з кицю.

Савельєв Олександр:

— Пам'ятається мені час, коли я зробив перші кроки. Ці кроки були до мами. Ні, найкращої мами як у мене, нема у всьому світі!

Дюба Юля:

— Я дуже люблю свою маму. Вона допомагає мені в тяжкі хвилини, вчить, старається, щоб я виглядала охайню і чистою.

Одного разу тата послали по роботі у Донецьк, і він там тяжко захворів. Мама поїхала його лікувати. А я залишилася одна. Кожного ранку я прокидалася, а матусі ніде не було. Нема з ким порозмовляти, розповісти про сні. А коли повертаєсь з школи, дуже сумую за мамусю. На суботу й неділю я з бабусею поїхала на дачу. Наступного ранку, прокинувшись, я вибігла на ганок і раптом, бачу — йде матуся. Мені здалося, що вона красива, як ніколи!

Білоус Настя:

Колись я дуже захворіла. Прийшов лікар та сказав, що мене потрібно класти в лікарню. Але моя маті не захотіла. І спітала в нього, чи можна вилікувати мене вдома? Лікар відповів, що можливо, але потрібно постаратися. «Я вилікую свою дочку», — сказала маті. Я пролежала в ліжку цілих три тижні. Потім матуся повела мене до лікаря. Він сказав, що я вилікувалася.

Я дякую своїй милій ненечці.

Дмитренко Григорій:

— Моя мама мене дуже любить. Я її теж дуже люблю.

ОДНИМ ІЗ НАЙПРЕКРАСНІШХ УКРАЇНСЬКИХ СВЯТ є ДЕНЬ МАТЕРІ, ЯКИЙ НІНІ ПОВЕРТАЄТЬСЯ В НАШЕ ЖИТТЯ. ВІН СПІВПАДАЄ З ЦЕРКОВНИМ КАЛЕНДАРЕМ — ДНЕМ ЖІНОК-МИРОНОСИЦЬ, ТОМУ ПО ВСІХ ПРАВОСЛАВНИХ ХРАМАХ ПРАВИТЬСЯ ЗА ЗДОРОВ'Я УСІХ СУЩИХ МАТЕРІВ НА ЗЕМЛІ І СПІВАЄТЬСЯ «ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ» НАШИМ ПРАМАТЕРЯМ, ЯКІ ВІДІЙШЛИ НА ВІЧНИЙ СПОЧИНOK.

ТИСЯЧІ ПІСЕНЬ І ПОЕМ ОСПІВАЛИ МАТІРІ. ВИМОВЛЯЮЧИ ЦЕ СВЯТЕ СЛОВО, МИ БАЖАЄМОЩАСТЯ І РІДНІЙ НЕНЧІЦІ, І МАТЕРІ-УКРАЇНІ, І ПОРОДІЛЛІ-ЗЕМЛІ. АЛЕ НАЙЛІПШЕ, НАЙСВЯТИШЕ, НАЙКРАЩЕ ЗВУЧИТЬ СЛОВО «МАМА» У ЧИСТИХ ДИТЯЧИХ УСТАХ. ОСЬ ЧОМУ МИ ПОПРОХАЛИ УЧНІВ 2-В КЛАСУ КИЇВСЬКОГО ПЕЧЕРСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МАТЕМАТИЧНОГО ЛІЦЕЮ «ЛІДЕР» НАПИСАТИ НАМ ПРО СВОЇХ МАМ. ОТЖЕ, СЛОВО ДІТЯМ.

Працює мамуня лікарем-стоматологом. Її дуже поважають усі хворі, які до неї звертаються за допомогою. А моя бабуся каже про маму так: «У твої мамуні, Гришо, золоті руки!» Я з бабою згоден, бо сам чув не один раз, як це ж саме казали про маму інші люди.

Отака моя мамуня — моя любов і гордість.

Столярова Вікторія:

— Одного літнього ранку ми пішли з мамою на город допомогти бабусі полоти картоплю. Та раптом у мами заболіли серце і голова. Я дуже перелякалась за неї, але мама сказала: «Не лякайся за мене, донечко моя рідненка».

Я завжди відчуваю любов і підтримку моєї мами. І коли хворію, і коли йду до школи, і просто гуляю. Мама, мов сонечко, зігриває мене своєю посмішкою і допомагає рости.

Причко Евген:

— Я дуже люблю свою маму. Мама — це найдорожче, що в мене є. Вона завжди турбується за всю нашу сім'ю. Коли я приходжу зі школи, мене зустрічає моя мама, і все, про що зі мною трапляється, я розповідаю своїй мамі. Мамуся — наш кращий порадник. А що вона в мене красива і дуже смачно готовує. У неї золоті руки.

Кльосов Олександр:

— Я дуже люблю свою маму. Коли я ще ходив у дитсадок, я впав з паркану і зламав руку. Коли за мною прийшла мама, я сказав, що у мене болить рука дуже сильно. Вона повела мене у дитячу лікарню. Там сказали, що не знають, що у мене з рукою. Тоді ми пішли додому. Коли ми прийшли, то мама намагала мені руку кремом, який знімає біль. Але це не допомогло. Вранці мама не пішла на роботу, а поїхала зім'яною у дорослу лікарню. У лікарні зробили знімок і сказали, що у мене передел. Моя мама — найкраща!

Катя Шарадкіна:

— Моя мама — найкраща. Я дуже люблю її. Одного разу, коли ми ішли, я побачила, що вога не єсть. Коли я спітала: «Чому ти не єси?», то мама відповіла: «Мені не вистачило». — Я зрозуміла, що вона віддала нам усе, а не взяла собі.

Анія Звірляєва:

— Коли я лягаю спати, до мене підходить мама, щоб поцілувати мене і сказати «надобраніч». І раз від разу я відивляюся в мамині очі і бачу, що вони такі рідині, такі ласкаві і такі любими. Я дуже люблю свою матусю.

На світлині: учні 2-В класу і їхня вчителька —
Валентина Федорівна Карпенко.

Наша мамуся багато працює дома, на роботі, на дачі. Звичайно, ми всі допомагаємо їй. Мамуся переважає за нас, коли ми хворіємо і коли в нас неприємності. Більш за все я хочу, щоб моя мама була поруч зі мною.

Віта Калинів:

— Моя мама лежала в роддомі. Лікарі турбувалися про її дитину. Я писав їй листівки, і турбувалися за неї. І от одного разу, навесні, вона вийшла з роддому. Ми з татом пішли її зустрічати. Коли ми поглянули на неї, то її обличчя сияло радістю, вона тримала маленьку дитинку. І нам з татом треба було купити памперси. Ми пішли на базар, у магазин і стояли в черзі. І почався дощ. Нам довелося бігти під дощем. Ось така вийшла історія про памперси і маленького братика.

Сашко Передерій:

— Моя мама дуже турбується про моє навчання. Ми ходимо з нею на білі гуртки. Тільки кінчуються уроки, ми з нею біжимо на гуртки. І ми всіди з моею мамою встигаємо. І тільки іноді ми з нею трішки запізнююмося. Я встаю о 7 годині, моя мама встає о 6-ій. Ми приходимо до школи о 8 годині. Ми приходимо рано, щоби пограти на піаніно. Я дуже люблю музику і маму.

Георгій Стрижаков:

— Моя мама — найкраща у світі. Я її дуже люблю. Коли я хворів бронхітом, вона про мене дуже піклувалася. Вона майже не спала, а лікувала мене. Через дванадцять днів я вилікувався. Якби не моя мама, я б не був здоровим.

Соболевська Анна:

— Моя мама навчила мене вимовляти перше слово, з її допомогою я зробила перший крок...

Вона завжди заспокоює мене, якщо в мене щось не вийшло. Якщо я чогось не знаю, вона мені все роз'яснює і допоможе. Саме з матусі я беру приклад поведінки. Я хочу зростти такою ж доброю і милою, як вона.

Я постараюся також допомогти своїй мамі, як і вона мені.

Павлина Мовчан:

— Бережіть її!

З такими словами я звертаюся до вас, мої побратими — чи ви менші, чи старші, чи такі як я, але скажу, як страшно мені було! Моя мама захворіла. Мені стало страшно, я дуже боялася за маму! Отож, кажу вам, бережіть її — свою ненечку! Моя мама — то м'якесенька сон-трава, то росинка, що умиває всі квіті, то срібно-золотий метелик з синіми очками на спинці. Моя мама найдорожчий для мене скарб. І я буду її берегти, як сине море береже дорогі перлини.

Мельник Ігор:

— Я часто задумуюсь, який же колір у слів? Весна — зелена, літо — жовте, осінь — жовто-гаряча, а зима — біла. Небо — блакитне, земля — чорна, сіра, вогонь — червоний, жовтий, жовтогарячий, вода — синя (в такому порядку, бо індійці, коли в них віна з іншим племенем, кажуть: — «Небо, земля, вогонь та вода допоможуть мені»).

А якого кольору слово мама? Переді мною з'являється слово «рідна», а кольору нема.

ІВАН ЮЩУК

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ В РЕЧЕННІ

(методичні поради)

Найбільша кількість помилок у диктантах і творах учнів та абитуристів припадає на пунктуацію. Якщо написання слів залам'ятоується, то розстановку розділових знаків залам'ятати не можна. Треба досконало знати пунктуаційні правила й уміти ними користуватися. Для цього самі правила повинні бути чіткі й лаконічні (у школьних підручниках, на жаль, вони не такі), а той, хто пише, повинен чітко бачити будову речення, відчувати його інтонацію та володіти методикою пунктуації.

1. Найпершою умовою правильної розстановки розділових знаків є вміння робити аналіз речення за його членами.

Член речення — це повнозначне слово або словосполучення, яке становить найкоротшу осмислену відповідь на питання в реченні. Так, у реченні *Десна колись була повноводною рікою* усього три члени речення: *х* *т о ?* *щ о ?* — *Десна*; *к о ли ?* — *к о ли с*; що автор стверджує про *н ей?* — *н е б у л а*, *б о в и ї д е*, *н і б т е п е р ї н е м а*; *н е б у л а* *р ікою*, *б о в о н а* *й т е п е р с р ікою*, *а б у л а* *п о в н о в о д н о ю р ікою* із смисловим наголосом на другому слові.

Аналіз речення слід починати з його головних членів — підмета й присудка.

До підмета потрібно ставити два питання х т о ? щ о ? і пробувати його замінити займенником *в і н*, *в о н а*,

в о н о, *в о н и* в називному відмінку. Наприклад, розглянемо речення з народної пісні: *Зіроньки ясні небо покрили, виши, дівчино, серденько міле*. Слово *небо* в ньому відповідає на питання *к о г о ? щ о ?* *покрили небо*.

Отже, це не підмет. На питання *х т о ? щ о ?* відповідають три слова: *зіроньки*, *дівчино* і *серденько*. Але займенником *вони* можна замінити тільки перше слово — *зіроньки* (*вони покрили*). Отже, це підмет. Слова *дівчино* і *серденько* в реченні займенником *вона* чи *вони* не замінюються (не можна сказати «*вийди вона*» чи «*вийди вони*»). Значить, це не підмет.

Підмет може бути виражений, крім того, займенниками *я*, *ти*, *ми*, *ви*, а також *хто*, *що*, *який*, що приєднують індрядне речення до головного: *Я честь відам титану* [*Прометею*, що не творив своїх людей робами] (Леся Українка). Іноді підмет виражається неозначененою формою дієслова: *Жити* — добро робити (Н.тв.); словосполученням: *Душа з п'ять хлощів мостилося коло столу* з книжками (С. Васильченко).

Присудком завжди виступає дієслово в дійсному, умовному чи наказовому способі. У вище наведеному прикладі з народної пісні є два такі дієслова: *покрили* (в дійсному способі) і *вийди* (в наказовому). Це присудки. Якщо присудок виражений іменником, прікметником, дієприкметником, числівником чи займенником, то дієслово-зв'язка при такому присудкові теж стоїть у дійсному, умовному чи наказовому способі: *Він вважався здібним працівником* (М.Руденко). У безособових реченнях присудок виражається словами *треба*, *потрібно*, *слід*, *варті*, *можна*, *неможливо*, *жаль*, *легко*, *важко* і *под*, найчастіше в поєднанні з неозначененою формою дієслова: *До чистої мети треба йти чистою дорогою* (Леся Українка). Іноді присудок може бути виражений тільки неозначененою формою дієслова: *Законів боротьби нікому не зламати* (П.Тичина). Завжди є присудком слова *н е м а*, *н е м а с*, *н е б у л о*, *н е буде*: *Де н е м а святої води, не буде там добра ніколи* (Т.Шевченко).

Підмет і присудок (чи сам підмет, чи сам присудок) становлять синтаксичний (підметово-присудковий) центр речення.

Коли знайдено головні члени речення, тоді спочатку від підмета, а потім від присудка ставимо питання *д о інших*, другорядних членів. Наприклад, у реченні: *Хто не знає свого минулого, той не вартий свого*

У НАЦІОНАЛЬНІЙ РАДІ
З ПИТАНЬ ТЕЛЕБАЧЕННЯ
І РАДІОМОВЛЕННЯ

Національна рада з питань телебачення і радіомовлення завершує роботу з розподілу частот і ліцензування радіостанцій, що працюють на ультракоротких хвильах. Утворена радою конкурсна комісія подала свої остаточні рекомендації 24 квітня. Комісія розробила спеціальну рейтингову таблицю, в якій оцінюється робота радіостанцій з багатьох параметрів. Найбільше балів, а, отже, і шансів працювати в ефірі, мають ті радіоорганізації, які ведуть мовлення держав-

майбутнього (М.Рильський) — підмет *хто і той*, присудки не знає і не вартий. При підметах тут залежних слів нема. Від присудків ставимо так питання: *н е знає (чого?)* *минулого (члівого?)* *свого*; *н е вартий (чого?)* *майбутнього (члівого?)* *свого*.

2. Іноді доброю підказкою для постановки розділових знаків може бути інтонація. При цьому спостерігаються такі закономірності.

Де є одинична кома, завжди робиться пауза, але там, де є пауза, не завжди ставиться кома. Наприклад, у реченні: *Дітям здавалось, що вже вечір і що зараз приде мама* (С.Васильченко) — паузи робляться після слів *здавалось* (недовга) і *вечір* (довша), але кома ставиться лише після *здавалось*. Щоб на місці пауз не наставити зайнів ком, треба пам'ятати зокрема таке: у реченні між словами, поєднаними підрядним зв'язком, коми не ставляться (виділяються лише з обох боків відокремлені члени речення). Саме тому, наприклад, у реченні: *Осінній холодок над спраглою землею шатро гаптоване широко розіп'яв* (М.Рильський) — не потрібно ставити ком, хоч і є в ньому паузи. Частина, виділена парними комами, промовляється, як правило, трохи іншим тоном або трохи іншою, ніж усе речення: *Тепла ніч, напоєна стеворими паходами, пропливала над Асканією* (О.Гончар). Але паузи на місці ком робляться не завжди, особливо при звертанні та деяких вставних словах: *Ти мене, кохана, провідеш до поля, я піду — і може, більше не приду* (М.Рильський).

На місці крапки з комою завждичується подовжена пауза: *На небі ні хмарочки, ні плямочки, високе та сине, воно дедалі починає жовтіти, не то що від сонця — і від його починає пашти та гріти* (Панас Мирний).

На місці тире робиться невелика вичкувальна пауза, і далі тон, як правило, підвищується; підвищеним тоном вимовляється і частина, виділена з обох боків тире: *Людськата ворчість — це найбільша мука, найбільша радість на планеті нашій, найкращій — присягаюся — з планет!* (М.Рильський).

Перед двокрапкою тон, як правило, підвищується, на її місці робиться невелика вичкувальна пауза, і після неї слова промовляються звичайним тоном: *Просив тебе, повчав тебе давно: не смій губити часу дорогоого* (О.Підсуха). Слова, взяті в дужки, вимовляються пониженим тоном: *На мене хотіть набрехав (бодай би той добра не знав!)*, що я хабарики лупила... (Л.Глібов).

3. Щоб правильно розставити розділові знаки в реченні й не пропустити жодного, треба насамперед з'ясувати, просте чи складне воно. Потім уже розглядати кожне просте речення (частини складного речення) у такій послідовності: 1) як виражені підмет і присудок і чи нема в реченні звертання; 2) чи є непоширені прикладка; 3) чи є однорідні члени речення й узагальнююче слово при них; 4) чи є відокремлені члени речення (уточнення, відокремлені означення, прикладки, обставини, додатки); 5) чи є внесення (звертання, вставні слова і речення, вставлені слова і речення, слова-речення, вигуки).

4. У простому реченні є лише один синтаксичний (підметово-присудковий) центр: *Чисте морозне повітря немов наливає наснагою все тло* (О.Донченко).

У складному реченні є два або більше синтаксичних центрів. Наприклад, у реченні: *Ніколи я не знов, як тяжко жити без солов'я, що в пісні аж тремтить тильцем своїм маленьким гарячим* (М.Рильський) — є три центри: *я не знов, тяжко жити, що (соловей) тремтить*. Це речення, отже, складне.

Між частинами складного речення, що мають свої синтаксичні центри, звичайно ставляться коми (див. вище наведений приклад).

ною мовою, диктори яких добре володіють, а загальній культурний рівень передач високий.

Ще раніше Національна рада направляла попередження про анулювання ліцензій на право мовлення радіоорганізаціям, які порушують мовний режим і Закон про мови. Про це поінформовані і Генеральний прокурор України.

Тепер же, коли минув час і порушники мовного режиму в ефірі не отмінились і продовжують радіопересилання недержавною мовою, Національна рада буде застосовувати проти них жорсткі санкції — тимчасове припинення або анулювання ліцензій.

З люб'язного дозволу і за сприяння заступника голови Національної ради М.Слободяна і голови конкурсної комісії В.Іванова в роботі конкурсної комісії зміг узяти участь, виступити представник «Просвіти» як

При цьому треба мати на увазі, що часом синтаксичний центр буває виражений неповністю або зовсім не виражається. Наприклад, у складному реченні: *Кругом поле, як то море широке, синє* (Т.Шевченко) — при другому підметі *море* пропущено присудок *синє* (він домислюється з контексту). А в реченні: *Я квітку не можу зірвати, бо їй, як людині, болить* (В.Сосюра) — у підрядному реченні *як людині* взагалі нема синтаксичного центру — пропущено *болить* (як болить людині). Але комами ці частини одна від одної відділяються.

Між двома частинами складного речення кома не ставиться, якщо ці частини мають спільне слово або спільне головне чи підрядне речення і з'єднані однічним сполучником чи, або, та, і («чайбата коми ковтає»): *Тільки невситуше море бухає десь здалеку та зорі тримтять в нічній прохолоді* (М.Коцюбинський). Добре було б, коли б саме тепер хотів заглянути до нас в гості чи хоча б мама почала співати (М.Стельмах).

Не ставиться кома між двома частинами складно-сурядного речення, з'єднаними однічним сполучником чи, або, та, і, якщо це речення питальне, спонукальне або окличне: *Хай напе слово не вмирає і наша правда хай живе!* (М.Рильський).

Якщо в складному реченні збігаються підряд два сполучники, то кома між ними ставиться тільки тоді, коли частину, яка починається другим сполучником, можна опустити без шкоди для будови речення, в іншому випадку кома не ставиться. Наприклад, у реченні: *Соломія міркувала, що, коли брати у ліву руку, плавні мусять швидко скінчитися* (М.Коцюбинський) — між що і коли кома ставиться, бо можна без шкоди для будови речення вилустити частину *коли брати у ліву руку*. Але в реченні: *Соломія міркувала, що коли брати у ліву руку, то плавні мусять швидко скінчитися* — цього зробити не можна: заважає частка то.

Іноді, якщо друга частина вимовляється з різким піднесенням тону (виражає висновок, наслідок), між частинами складносурядного і складнопідрядного речення ставлять тире: *Свій меч історія підноси — і долу падає ярмо* (М.Рильський). *Хто волю хоче вбити — загине* (Д.Павличко).

Між ускладненими або далекими за змістом частинами може ставитися і крапка з комою (це великою мірою залежить від автора): *І барвінком, і рутовою, і рястом квітчачес весна землю, мов дівчину в зеленому гаї* і *сонечко серед неба опинилось стало* (Т.Шевченко).

Складніша справа з постановкою розділових знаків між частинами складного безсполучникового речення. Тут треба пам'ятати таке.

Між відносно рівноправними частинами складного безсполучникового речення ставимо кому або, якщо ці частини мають уже свої розділові знаки чи залежкі за змістом, — крапку з комою: *Місінь на небі, зіроньки сяють, тихо по морю човен пливе* (Н.тв.). *Вода блищит на сонці, скакуть хвилі по каменях та навівають тиху задуму* (І.Нечуй-Левицький). Між залежними частинами складного безсполучникового речення ставимо двокрапку або тире.

Двокрапку ставимо між двома частинами:

а) якщо між ними можна поставити сполучник *бо*: *Не кидай іскри в солому, і сама загорить, і село спалить* (Н.тв.);

б) якщо друга частина розкриває або доповнює зміст першої: *Всім же ясно, навіть дітям: земля велика* (О.Довженко). *Поглянь: бузок в цвіті* (І.Жиленко).

В інших випадках між двома залежними частинами ставимо тире:

У товаристві лад — усяк тому радіє (Л.Глібов). *Стоїш високо — не будь гордим, стоїш низько — не гніяся* (Н.тв.). *Подивилась ясно — застівали скрипки* (П.Тичина

У ВІНОК

ЗЕМЛЯЧКИ

ЩЕ ВЕСНИ ВИПОВНИЛОСЯ Б СТО РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ НАДІЇ ВІТАЛІВНИ СУРОВЦОВОЇ - ОЛИЦЬКОЇ - ЖУРНАЛІСТКИ, ПІСЬМЕННИЦІ, ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЧКИ, БАГАТОЛІТНЬОГО В'ЯЗНЯ ГУЛАГУ, ВІРНОЇ ДОЧКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Цій знаменний даті було присвячено спільне засідання ректорату Уманського педінституту та голів товариства «Берегиня» і «Просвіта». Оргкомітетом звідзначено 100-річчя Н. В. Суровцової і вироблено заходи, які слід розв'язти першочергово, клопотання перед міськвиконкомом про відкриття меморіальної дошки на будинку, де мешкала Н. В. Суровцева і надання цьому будинку статусу квартири-музею. У новозбудованому корпусі інституту планується обладнати навчальну аудиторію імені Н. Суровцевої, в якій навчачиметься одна із найкращих академгруп філфаку. Також встановлено стипендію імені Н. Суровцевої для найкращих студентів-філологів. Проведені студентська читацька конференція з творчої спадщини славетної землячки та наукова конференція викладачів інституту.

В інститутській бібліотеці відкрита виставка-експозиція творчого народжування Н. Суровцевої та публікацій про її традиційну життя і багатогранній талант. Оголошено конкурс робіт «Н. Суровцева та жертви репресій 1930-1950 рр.» (живопис, графіка, вишивка).

В академгрупах проводяться бесіди про життя і діяльність Надії Віталівни. Створена пошукова студентська група, мета якої - стівпраця з місцевими краєзнавцями, робота з періодичними виданнями, архівними матеріалами та ін. Заплановано низку екскурсій до краєзнавчого музею, де свого часу на громадських засадах працювала Н. Суровцева. Відбувається вечір пам'яті славетної землячки, на якому виступили письменники, літературознавці, журналісти, науковці, працівники Київського музею історії літератури, близькі, друзі та рідні Надії Віталівні. Оргкомітет запрошує до стівпраці всіх, кому дорого і пам'ятне ім'я нескореної жінки-патріотки, душа якої належала Україні-ненци. Звертасямося до колективу школи-гімназії N 2, де свого часу навчалася Надія (де була жіноча гімназія).

Бажаємо встановити творчі контакти з колективом школи N 7, учні якої були першопрохідцями, ініціаторами пошуку матеріалів про Н. Суровцеву (нині вони є студентами педінституту). Сподіваємося на вагому підтримку міського відділу культури, громадських організацій, керівників комерційних структур, колективів навчальних закладів, установ, бібліотек, картузів галереї, краєзнавчого музею, всіх свідомих громадян України.

Контактний телефон оргкомітету: 5-05-08; музей педінституту.

ЛЮДМИЛА ЛІСОВА,
ГОЛОВА МІСЬКОГО ТОВАРИСТВА
«ПРОСВІТА», ЧЛЕН ОРГКОМІТЕТУ, ВІКЛАДАЧ
УДПІ
ЮРІЙ КРАСНОБОКІЙ,
ПРОРЕКТОР З ВІХОВНОЇ РОБОТИ, ДОЦЕНТ
УДПІ

23 березня у Національній опері України відбулася вистава «Запорожець за Дунаєм», присвячена до ювілею. Приємно відзначити, що того вечора глядачі мали нагоду переконатися — сьогодні на кіївській сцені працюють гідні продовжувачі справи корифеїв.

У першу чергу це спостереження стосується виконавців головних партій Лідії Бічкової (Одарка) та Сергія Ярошенка (Іван Карась). Свого часу ці співаки були введені у виставу теж разом. Відгоді цей дует устиг знайти чимало прихильників серед слухачів. Соковите драматичне сопрано Бічкової якнайбільше сприяє виявленню музичних красот, притаманних партії Одарки. Адже ця музика створювалася з орієнтацією на італійські «стандарти». Щодо баса Сергія Ярошенка, можна віднести стверджувати, що в його особі на сцені Національної опери з'явився артист яскраво індивідуальний. Він здатен блискуче створювати характеристи у виставах, що десятиріччами визначали обличчя нашої опери. Ідеється насамперед про «Наталку Полтавську» та «Запорожця за Дунаєм». Заспівані Ярошенком партії Виборного та Карася були випробуванням для співака, адже традиції їх виконання освячені ім'ям великого Паторжинського. Випробування витримано вдало, тепер репертуар співака розширяється, тож Сергієві Ярошенку залишається тільки щиро побажати успіху.

Напередодні згаданої вистави група солістів Національної опери війджала до Запорізької області, на батьківщину Івана Паторжинського. Село Петро-Свистунове, де народився співак, тепер є дном Дніпра, тому вистуни відбулися в селі Дніпровка Вільнянського району та в концертному залі імені Глінки в Запоріжжі. До складу кіївської групи ввійшли народний артист України Дмитро Гнаток, Лідія Бічкова та Сергій Ярошенко. Артисти виступили там з концертами, виконуючи українські народні пісні та уривки з опер, що входили до репертуару ювіляра. Саме такий вибір учасників не був випадковим. Дмитро Гнаток — учень Івана Паторжинського, Сергій Ярошенко теж продовжує справу корифея на сцені. А Лідія Бічкова є дочкою запорізької землі, як і її героя з «Запорожця...»

Ця поїздка та святкування сторіччя Паторжинського його земляками відбулися завдяки зусиллям Запорізького обласного управління культури та його голови пана Віктора Чугуєнка.

А 29 березня в Національній опері відбувся ювілейний концерт, який завершив серію ювілейних заходів. Він став

НЕЗДАСНА ЗІРКА КОРИФЕЯ

ВЕСНА В МУЗИЧНОМУ ЖИТІ СТОЛИЦІ БУЛА ПОЗНАЧЕНА НИЗКОЮ ЗАХОДІВ, ПРИСВЯЧЕНИХ СТОРІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО СПІВАКА ІВАНА СЕРГІЙОВИЧА ПАТОРЖИНСЬКОГО

справжнім пародом зірок. Окрім того, демонстрували картини з трьох опер, у яких колись співав Паторжинський. Голос корифея звучав із запису. Були присутніми його родичі. Зі спогадами виступив Дмитро Гнаток. Він же заспівав арію Виборного, а в «половецькій» картині з «Князя Ігоря» Бородіна вже в костюмі князя з'явився поряд із Сергієм Ярошенком, який цього разу проспівав практично всю партію Кончака. Якщо згадати решту учасників концерту, перелік їх імен є дуже красномовним — Євгения Мирошниченко, Марія Стеф'юк, Людмила Юрченко, Світлана Доброравова, Олександр Востряков.

Але була в тому концерті й особлива сторінка. Ні з чим неможливо порівняти враження, справлене картиною з «Тараса Бульби» Лисенка, показаної того вечора. Співав неперевершений виконавець партії Тараса Бульби на сучасній сцені, народний артист України Валентин Пивоваров. Важко знайти слова, щоб висловити, яке велике

хвилювання пережила аудиторія, слухаючи Пивоварова в найскладнішій у психологічному відношенні сцені, де Тарас дізнається про зраду Андрія й убиває сина. Навіть якби програма вичерпалася тільки цим номером, можна було б стверджувати, що українське оперне мистецтво живе і надбання його легендарних майстрів, таких як Паторжинський, перейшло у спадок достойним мистцям.

Дирігентом концерту і ювілейної вистави був народний артист України Іван Гамкало. Можна сміливо стверджувати, що концерт став своєрідним дирігентським бенефісом маestro. Адже не часто доводиться протягом одного вечора диригувати столькома творами світової оперної класики. Щиро побажаю і подяки заслуговує така самовідданість.

Отже, ювілейні урочистості позаду. А театр з усіма його проблемами лишається і щовечора розчиняє свої двері для нових слухачів. Хай же постать Івана Сергійовича Паторжинського стане тим орієнтиром, який допоможе нашій Національній опері позбутися негараздів і впевнено тримати курс на творче оновлення.

ОЛЕКСАНДР МОСКАЛЕЦЬ

Травень 1966 року. Я - студентка другого (українського) класу Бардіївської гімназії. Студенти викладачі філософського факультету в Пряшеві організовують подорож до Києва на Шевченківські свята. З ними, як наймолодша учасниця, рушаю в дорогу і я. Це моя перша поїздка в Україну, і то не просто в Україну, але на Шевченківські вроцістості. Мені шістнадцять років. Окрім іншого, заплановано її зустріч зі студентами КДУ, серед котріх було І. Нілою Момотенко. Ми обмінялися адресами, сувенірами. Від Нілої я одержала ювілейне видання «Малі книжки» Кобзаревої, яку її досі бережу. Від того часу почалася наша дружба-листування.

В листопаді 1968 року я стала «киянко» - студенткою філологічного факультету державівірситету, українського відділу. Володя з Нілою із маленьким донькою Олею мешкали на Червоноармійській, де Ніло живе й досі разом із уже дорослими дітьми, та, на жаль, без чоловіка. Без найдорожчої в її житті Люді.

Саме під час студій мое знайомство переросло у дружбу з родиною Піддлалих. До них було зручно добиратися, але найголовніше те, що в їхній хаті я завжди знаходила спокій, затишок і бажання чимось допомогти. Досить часто навідувалася до них, подібно як і до Івана Світличного, Романа Корогодського та інших дружів.

Коли я приїздила до Піддлалих, Володя викроював хвилину часу, щоб розповісти про свою роботу, про те, що нового з'явилось в їхньому видавництві «Радянський письменник», де він працював редактором. Володя з дружиною, зрештою, як і всі інші добрий знайомі, забезпечували мене книжками, так до моїх рук потрапили твори Б.-І. Антонича, «Собор» О. Гончара, «Неопалима купина» С. Плачиди, «Мальви» Р. Іваничук та інші. Хата Піддлалих жила і дихала рідною мовою, якої у місті не було чутно, випромінювала любов до свого місту, пошану до предків - близьких і далеких. Володя часто говорив про потребу добиратися до власного коріння, про те, що людство і людина дістає в спадок не лише матеріальну культуру, але й духовні гени, яких нічому не придушиш і не згірш. А після моїх відвідин домівки цікавився життям рідних, нашими чехословакськими та українськими виданнями, гарко тужив за потоптаними пагінами всього того, що відбувалося в нашій країні до спадкових подій, до «інтернаціональної допомоги».

Майже всі мої дружів арештовано. Але «знайомство» із КДБ не обійшло й мене, щоправда, почалося воно трохи пізніше і було позначене великом небажанням (абсурд чи розрахунок?) «загратувати» й мене. Після довготривалого, але й так марного, намагання з боку тих, що мали «чисті руки, гаряче серце і холодний розум», примусити мене до публічного від认同, після моїх відмови давати свідчення і заяві, аби разом з останніми було заарештовано й мене, десь на початку квітня чи наприкінці березня прийшов виклик до ректорату КДУ. А там повідомили, що мене виключено з університету за антирадянську діяльність.

Правда, додали, я ще можу все віправити - коли буду поводитися розумно. Як

саме, пояснювати, мабуть, зайво. Це було за два з чимось місяці перед захистом дипломної роботи. Таку розв'язку подія я сприйняла спокійно, ба, навіть з певним полегшенням, бо це означало, що, нарешті, припиняється нескінченні переконування й поради публічно «визнати гріх», ширгування, «законні» й незаконні обшуки.

Коли я вийшла з ректорату, на вулиці мене вже чекала машина. Навіть не попередиши чоловіка, мене відвезли кудися за Київ. Там знову почалися добре з роботою працівників КДБ: іще раз усе добре обміркувати, все зважити, все віднайти і запевнення, що справа моя обернеться інакше. У мене навіть з'явилася «опікунка», з якою ми разом були в одній кімнаті від ранку до вечора, від смерку до схід сонця. Десь на третій день, вранці, коли мінялися вартові, я моя «приятелька» ще спала, я швиденько зупинила вільне таксі й дісталася до Києва. На щастя, мала прісни гропі, мені вдалося швидко зупинити вільне таксі й дістатися до Кієва. А куди податися? До нашої найманої кімнати на Сухумській, яку щодня безперестанку стерегли машини? До домівок тих, котріх затримано її ув'язнено? Залишалося єдине - Володя з Нілою. І я віршила зупинитися в іх, хоча й знала, що мое перебування під стріхою Піддлалих може завдати чималих прикроців цілій родині (у кращому разі). Але водночас була впевнена, що ці Люди не покинуть мене в бід. Так вони й сталося. Хата Піддлалих не тільки радо привітала мене, але дало знати про все моєму чоловікові, з котрим невдовзі ми зустрілися після моєго загадкового зникнення.

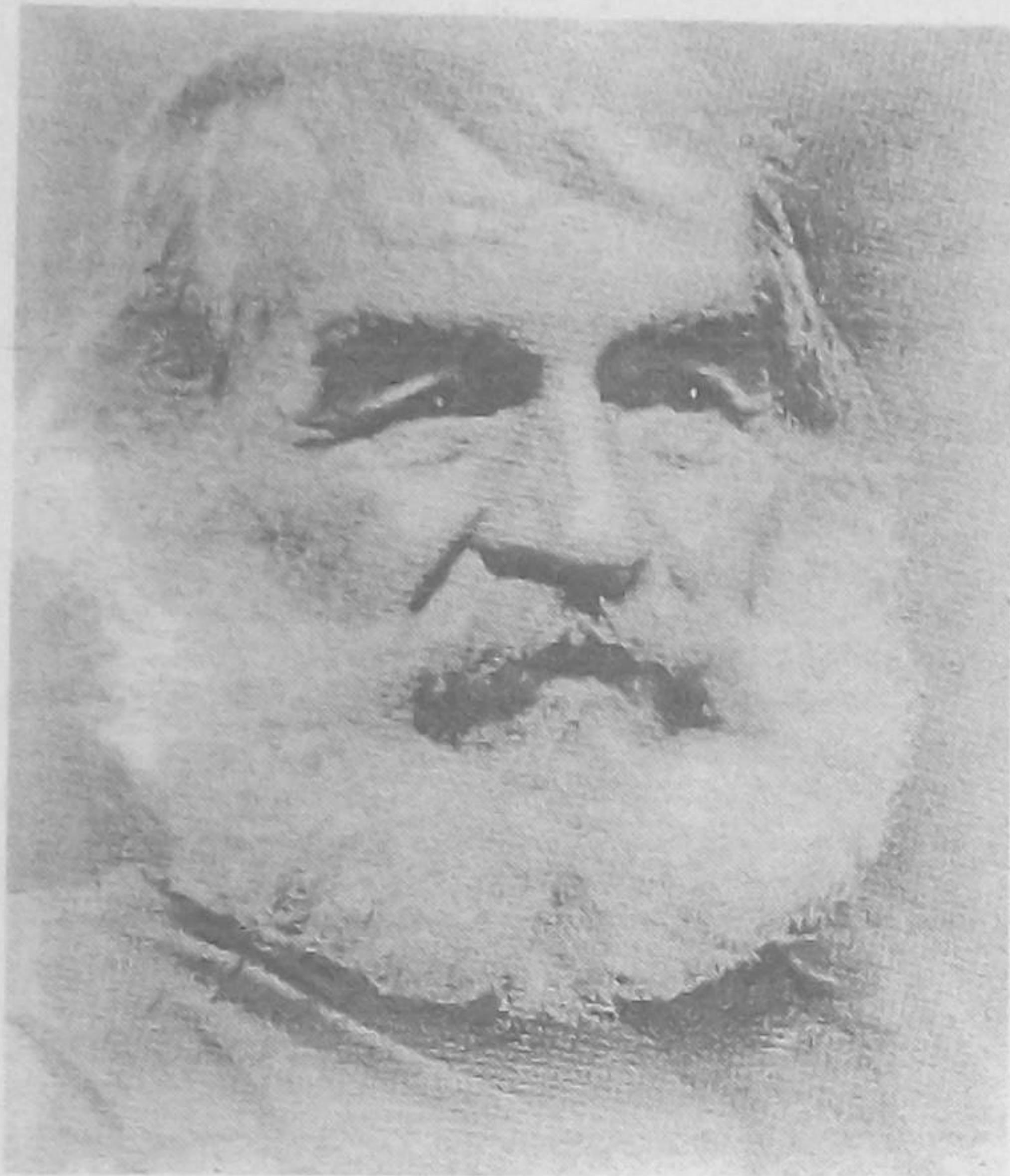
А надвечір завітали й дальші «гости», непрохані, - міліціонери, котрі, за їхніми словами, контролюють, зайців або ж пересіювання квартирантів. Шукали їх ретельно: у шафах, у туалеті. Але трохи застята було на моєму біці, але й на біці Володишиї родини.

Як тільки пролунав дзвінок, Володя з Нілою (не пригадую, хто саме з них) зазирнули у вікно на дверях і, побачивши, хто за ними, збагнули, про що йдеться. Я встигла присісти в куточку за столом на кухні, а мала Оля, котра там робила уроки (читала оповідання як Таня-партизанка кишила шрифт у молоко), прикрила мене Андріїковою пелюшкою, яка там сохла після прання. Дитина, мабуть, інтуїтивно відчула небезпеку. Міліціонер заглянув до кухні, побачив дитину, почав з нею щось говорити, а вона йому: «Не заважайте мені робити уроки!». Мене, на щастя, він не помітив. В тому, що розшукують саме мене, сумнівів не було...

Наступного дня я пішла до консульства із вимогою щоб мене було заарештовано. Збулося.

Саме ця подія є найкраще свідчить про те, якою людиною був Володя, ціла його родина. Та ця була екзаменом на совість...

Майже сиюнічно: одне з перших знайомств у Кієві відбулося з Нілою

«...ЗЕМЛЮ БАТЬКІВ ПОКЛАВ МЕНІ БОГ НА СЕРЦЕ...»

Штрихи до портрета Тараса Мельничука -

1. НА ДИКІ ТРАВИ І НА ЧИСТІ РОСИ...

Сътавого, зі сніговицею, останнього дня торішнього березня, завершив свою многотрудну і страдницьку путь на рідній землі титулуваний дикими травами й піднебесними птицями, гірськими смerekами й зеленими полонинами, пов'язаний із ними нерозривними династичними узами Князь Росі, він же й підний нащадок Великого Пророка нашої Вітчизни, лавреат Державної премії імені Тараса Шевченка 1992 року Тарас Мельничук.

«Помер Поет. Білим лебедем пролетів над світом і зник за Вічною Брамою. «В небі лишилися крила, ніхто не візме.»

Вірш його теж, мов ті шахи, розлетілись поміж людьми. Тужать, плачуть, мріють, тривожать душу незображену доброю і ласкою.

Іноді ідеш, озираєшся, не розуміш: хто це? Бо не кожному дано злагути мову землі, трави, вітру, не кожний здатен осягнути світ Творца.

А він міг. Бо він — Поетволяю Божою. Такі приходять і, помираючи, залишаються назавжди. Від Тараса Шевченка до Тараса Мельничука. Терписта дорога, пройдена ними, розівітає сьогодні паростками нашої Волі».

Так відгукнувся на смерть Поета часопис «Воля Нації» (число 2/4 від 5 квітня 1995 року).

Нетреба сліз, не розплітайте коси —
Усе простіше без жалю й образ

На дійсні трави і на чисті роси

Вже повернувся їх Великий Князь...

Цими словами коломийського журналіста, поета Миколи Васильчука і портретом Князя Росі у чорній рамці нагадала коломиянам (та й хіба лише їм?) про непоправність утрати очікувана, як водиться, першоквітнева «весела» перша сторінка часопису краю «Вісник Коломиї». А напередодні, 30 березня, у приміщені міського драмтеатру було встановлено труну з тілом Поета, куди стікався християнський люд, аби засвідчити йому заслужену шану.

сорока клічі гостей

скре-скре

скре-скре

а я ж не маю чим їх пригостити
а я ж не знаю чим їх причастити
щоб вони зрозуміли

що вони — гости...

при ліхай годині

при чужай туживі

при червоній зорині

за воротенькамі

калинна стала

а там сидить смутонько

ЛІВІВСЬКЕ БРАТСТВО ШАНУВАЛЬНИКІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ПРОПОНУЄ...

ШАНОВНА ГРОМАДО! МИ БЕРЕМО НА СЕБЕ СМІЛІВІСТЬ ПІДКАЗАТИ, ЯКІ ЗАХОДИ ДЛЯ ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ОДУХУ МОЖНА БУЛО Б ПРОВЕСТИ НАЙБЛИЖЧИМ ЧАСОМ У ЗВ'ЯЗКУ З ЮВІЛЕЙНИМИ ДАТАМИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ ГЕНІАЛЬНОГО СИНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА. НА ЖАЛЬ, НЕ БУЛО НАЛЕЖНИМ ЧИНОМ ВІДЗНАЧЕНО 150-ЛІТНЯ «ЗАПОВІТУ», УНІКАЛЬНОГО ТВОРУ В СВІТОВІЙ ПОЕЗІЇ, ЩО ФАКТИЧНО СТАВ ЦІЛОЮ ПРОГРАМОЮ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ З ЧІТКО ПОСТАВЛЕНОЮ МЕТОЮ БУТИ ВІЛЬНИМ. НАВІТЬ ГАЗЕТА «ЛІТЕРАТУРНА УКРАЇНА» ОБМЕЖИЛАСЯ НЕВЕЛИКОЮ СТАТЕЄЮ. А ЯК МОЖНА БУЛО Б УСЕНАРОДНО ВІДЗНАЧИТИ ЦЕЙ ЮВІЛЕЙ, ПОДУМАТИ, ОЗИРНУТИСЯ ДО ЧОГО ЗАКЛІКАВ НАС ПОЕТ І ЧОГО МИ ДОСЯГНУЛИ?

ВЕСЬ 1846 РІК ТАРАС ШЕВЧЕНКО ПРОВІВ В ПОЇЗДКАХ УКРАЇНОЮ, ВИВЧАЮЧИ ІСТОРІЮ, АРХІТЕКТУРУ, ПРИРОДУ, ЛЮДЕЙ. ОСЬ ЛІШЕ СХЕМАТИЧНИЙ ЙОГО МАРШЕЙ: ІСКІВЦІ-ПРИЛУКИ-НІЖИН-ЛУБНИ-ЧЕРНІПІВ-КИЇВ-ВАСИЛЬКІВ-КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ-ПОЧАЙВ-ОСТРІГ-КРЕМ'ЯНЕЦЬ-ВИШНЕВЕЦЬ-БЕРЕСТЕЧКО. ЧОМУ Б НЕ ОРГАНІЗУВАТИ ЕКСПЕДИЦІЮ НАУКОВЦІВ, МИСТЦІВ, ЖУРНАЛІСТІВ ЗА ЦИМ МАРШРУТОМ ІЗ ПРОВЕДЕННЯМ ШЕВЧЕНКОВСЬКИХ ВЕЧОРІВ, НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ ТА ІНШИХ ЗАХОДІВ? ВИХОДЯЧИ З ФАКТУ, ЩО ЧЛЕННИКИРИЛО-МЕФОДІВСЬКОГО

БРАТСТВА МАЛИ ЗА ЕМБЛЕМУ ПЕРСТЕНЬ ЗІМЕНАМИ СЛАВНИХ СОЛНІСЬКИХ БРАТІВ І ДАТОЮ «СЧЕНЬ, 1846». ЦІОГО РОКУ ВІДЗНАЧАЕМО ЗАСНУВАННЯ ПЕРШОЇ В УКРАЇНІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯКА СТАВILA СВОЄЮ МЕТОЮ ПОДАТИ ПРО МАЙБУТНІЙ ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ. ЯК ЖЕ ПРОПУСТИТИ ШО ДАТУ БЕЗ ТОГО, ЩОБ ПРОВЕСТИ МІЖНАРОДНУ НАУКОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ, ЩОБ ЯКНАЙПОВНІШЕ ВІСВІТЛІТИ ДІЯЛЬНІСТЬ ЦОГО БРАТСТВА, ВЖЕ НЕ БУДУЧИ ОБМЕЖЕНИМИ НІКАКИМИ ДОГМАМИ?

НАРЕШТІ, НАВЕСІННІ НАСТУПНОГО РОКУ ВІПОВНІТЬСЯ 150 РОКІВ ВІД ДНЯ, КОДИ ПОЧАВСЯ ДЕСЯТИЛІТНІЙ СТРАДНИЦЬКИЙ ШЛЯХ КОБЗАРЯ. НА НАШУ ДУМКУ, ЦЕ МОГЛО Б СТАТИ ПІДСТАВОЮ ДЛЯ ІДІОТІВ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ — МІСЦЯМИ ЗАСЛАННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

ЗВІЧАЙНО, ВСЕ ЦЕ ПОТРЕБУЄ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. АЛЕ МИ ВЖЕ МАЄМО ЛІГУ УКРАЇНСЬКИХ МЕЦЕНАТІВ, МОЖНА БУЛО Б ПРОВЕСТИ ВСЕНАРОДНИЙ ЗБІР КОШТІВ, НАРЕШТІ, МОЖНА БУЛО Б ВИГОТОВИТИ РІЗНУ АТРИБУТИКУ, РЕАЛІЗАЦІЯ ЯКОЇ ТЕЖ МОГЛА Б ПОКРИТИ ПЕВНУ ЧАСТИНУ ВИТРАТ.

ТРЕБА ЛІШЕ, ЩОБ УСІ НАРЕШТІ УСВІДОМИЛИ: УКРАЇНА І БУДЕ — ДЛЯ НАС, ДЛЯ НАШИХ ДІТЕЙ, ОНУКІВ, ПРАВНУКІВ І ПРА-ПРА...

ГАЛИНА ГОРДАСЕВИЧ,
ГОЛОВА ЛІВІВСЬКОГО БРАТСТВА ШАНУВАЛЬНИКІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

володіння Князя Росі, дарованих йому самими небесами. І крапля життєдній волоті дисталася з його рук і мені.

Доноє даровано було мені спілкуватися — як журналістові, поетові, і просто як людині — з цією недосяжною у своїй величині й водночас дуже земною, вразливу особистістю, дихати з нею одним повітрям, ходити одними коломийськими стежками — від квітня 1990 і майже до кінця 1994 року.

Уперше уздірів я Тараса Мельничука 25 квітня 1990 року у сільмашівській вітальні «Муза» (нині вітальня сільмашівської «Просвіти» — «Звенислава»), на презентації його другої — після 22-річної вимушеній перерви — книги «Князь росі», що побачила світ у видавництві «Молодь» того ж року.

Його одухотворене обличчя неслася на собі печать болю, а тягар років, здавалося, тиснув йому на плечі з подвійною силою, хоча було чоловікові всього 55. Очі — виразні і проникливі — вишроміювали біль і — гдінськ волєлюбного сина Карпатських пр. Було в його змордований московськими концепторами поставіть левікне. І дійсно, був він дуже гордий, але і вразливий, водночас, як усі сини зодіаку Лева (народився Тарас Мельничук 20 серпня 1938 року) — вільного племені, яке зазнало особливих гонінь в останньому, двадцятому столітті. Так стверджують, і, як бачимо, не без підстав, сучасні астрологи.

Захід війшов майже камерним, маломодним, — бо хто тоді міг знати щось про невідомого загалові, десятиліттями свідомо замовчуваного Поета, коли з накладу книги «Князь росі» у 6,5 тисячі примірників до Коломиї потрапили лише якісь крихти. (А про першу збірку — «Несимо любов планет» (1967 р.) — ніде й словом не обговорено було в тогочасі, знаю про неї хіба що вузьке коло друзів, літераторів). Я теж надібав що дорогу мені тепер реліквію — «Князь росі» — у коломийській книгарні випадково, бо пролежала на прилавку якийсь один день. (Зазначу принагідно, що за кордоном побачили світ ще дві книжки Тараса Мельничука — «З-за грат» та «Флоляр мольфара»).

На згадку про сільмашівській вечір у книжечці залишився автограф Поета, як благословення: «Володимирові Герману від Тараса Мельничука. Благослові, Боже, твій талан, талант, освіти серце сонцем України. 25.04.1990».

Безмежно ширя душа, він ділиться цим сонцем, яке зігрівало і племено його душу, з усіма.

Враженнями від презентації книги «Князь росі», від знайомства з Поетом та його Словом-магітром я поділівся з читачами на шальтах сільмашівської багатотиражки «Робітниче слово» — від 17 травня 1990 (І небові треба волі!):

«Швидше шукайте Шекспіра!

Він опіше наші оφіри!

Брехня, що Сталін помер!

Приivid його і нині серед нас, живих. Кісталіва правіша тирана конвульсивно впивається в горло чергової жертви. Карабах і Тбліс, Вільнос і Рига, Київ і Львів (А нині — й Чеченія. — В.Г.)

Дарма!

У хріш і кривавому кашлі жертв шільми рветься у небо солодке слово «Воля». Небесна твердь розверзає йому свої обійти, бо і небові теж волі треба.

Задихається наше небо, у ньому ж

вітер ловить

срібних ластівок

а вони і справді

срібні

коли дивитися на них

кріль гріті

«Швидше шукайте Шекспіра!» — кричу не в пустоту. Волю. І бачу їх, закованих у ланці, великомучеників України, наших шекспірів, катованих зореносними генсеками. Але — нескорених. Упертих у бажанні хоч б невимовними муками полегшити долю свого народу. Бодай останнім скріком...

Нелегко пишеться воно, те виболене слово «ВОЛЯ», коли сонце поквадратоване стальними прутами. Тільки сталеві перви і стожиль

серці златні подолати їх. Бо вільні душі у каїданах не закути. Вони — сама

ВОЛЯ.
я князь роси
я знаю
трави міцно
прикути ногами
до галері стелу
море - босе
писані земля
роздолота кров'ю
а над гранітами
души морозу
плачів квітами

Пройдідантів кола пекла й отступити душу так, щоби вона плакала

кіаном, — таке, повірте, небагатьом удається.

Йому ж усе підвадне. Бо він — Князь Роси. І плач цей —

життєві державні.

«У застійні сімдесят роки дола цього талановитого поета склалася драматично. Своїми чесними рядками Тарас Мельничук уже тоді наблюдав перебудову. Його вірші вивбрали у себе і мужньо висоту Карпатських гір, і вільний дух східноукраїнських полів. Це друга після двадцятівічної перерви збірка автора». Цими словами відкривається збірка «Князь роси» величного Тараса, гідного нащадка Пророка України — Шевченка, величчили на поетичному небосхилі спішмірної, за висловом критика Миколи Жулинського, хіба що з Василем Стусом. Уже в кінді кліпажі розшифровується ота «перерва»: «з 1972 до 1975 рр. був несправедливо позбавлений ВОЛД. Далі — 2 роки адміністративного вагду, поневіряння в пошуках роботи...

Саме з цих «перерв» і стелиться трагічний Чумацький Шлях українського народу. Та знову — вже вкторе? — присмаків прокоти на устах чи єюзі?

стеняють племіна —
якого народу?

Сільшівська «Муз» зібрала у свій, по-сімейному інтимний, круг любителів красного письменства на зустріч з поетом.

Він увійшов у сердя не вельми чисельною, на жаль, публіки, щоби пропустити їх битися у такт карбованцям, вивіреним, виболеним словам. Увійшов, аби посетити в них неспокій, уболявання за народ.

Хай часом і тримтів голос Тараса, хай ментом збриніла сльоза на його покарбованому, як у апостола правди обличі від болючих спогадів, і вірному побратимові по перу й дальних далах Дмитрові Гринькову доводилось брати естафету в свої руки (йому, до речі, завдячусмо збереженню багатьох віршів поета), та мені здалося, сама Україна з кептагом каміні увійшла до зали, на міль розгладивши зморшки на чолі поета, і благословила його стражденну путь у незгасний пантеон Слави і Доблести, Незламності Духу Народу.

Віртесь-бо, зірка Князя Роси там сіятиме вічно».

...Часи таки урешті-решт змінилися. Настала довгожданна ВОЛЯ. Відера Кремля упала. «Влади владі—безладні і безпорадні, Якщо навіть вови — вірець. Коли жніву владу, — і це відрядно, — Чекас кінечъ».

Хіба поет не був Пророком? А Слово, — хіба не здатне воно розірвати каїдані рабства?

4. БОГ ЗБЕРІГАЄ ВСЕ.

Ця містка і мудра сентенція недавно згаслого нобелянта Йосифа Бродського, що дала назив одній із його книг, заспокоює, коли згадуєш про знищені, спалені, розгублені рукоши поезій Князя Роси. Вони, наївець, пройшли ще раз очищення вогнем, перегорівши, віхристілізувавшись перед тим у його душі.

При спілкуванні зчаста нарікав Тарас Мельничук, що вони його мучать не дати до хвильоги спокію — НЕЗРОДЖЕНИ ВІРШI, рвуться на волю, кидають і після посеред ночі. Нерідко проклиная свій дар, вони і зрозуміло, хіба ж бо легко перехворити одній, необлаштований як належить у земному вищі-бутті душі, вселенськими проблемами. Не кожне серце витримає в таких умовах колосальну вогненку мутацію. Лише Велике, Любляче — Світ Людей, Його Красу...

І він писав: на клацях паперу й уривках газет — на волі, на цигаркових обертках — утіром, — на всьому, на чому можна було писати і що в момент осянення попадалося під руку.

Як сіддіть сам Поет, він «вірш почав писати з дев'ятьох років. Крав у тата цигаркові папірці і на них писав. Знаєте, скільки рідків може поміститися на цигарці? У «ягті» я мережив олівчиком від 80 до 120...» Вітерюю Микола Савчука з Тарасом Мельничуком «Я іскрка Його», «Вісник Коломиї» від 17 серпня 1991 року).

Бог зберігає все. Він усе фіксує у Вселенській Пам'яті. І хижий неясний погляд палия-герострат, який неизвідніть поєзю життя, не томагон, що рукоши не горять, і понурий різницький позир того, хто заносить сокиру на Поета і на квіти його душі — Поезію, і сліпоту того, хто плює в цю душу — байдужістю, брутальністю, хамством... Бог зберігає все. До Суду Свідомості — страшного суду.

І даремно юні десь ховаються од світу чи топлять рудименти соломи в горілці творці «страви N 37506» — кримінальної справи на... квітку, юніння котрій — «Чага».

Ось він, театр абсурду. Його вінець. У «найгуманішій» — до самих, до скрайні...

Всевидяще Око бачить усе. І навіть те, як ви тряслися від злости й без силі люті за катебешини кованими дверима, читаючи собі вирок — Слово, що будить рабів. Ви не могли не поховати той нержавючий азій, що клокав підневільний люд-народ на Майдан Незалежності. «А імперія салом не зніздити, — Чусте, раби сала! Чищ раб нищий, — тим імперія кида. Нема вогню без кресала, — Чусте, раби сала!»

Багато, як як багато їх, глухих, що й ний, вже у своїй, самостійній... Та й звідки їм отом словом причаститися, коли котяжа вишила мізерним вагадлом — у п'ятора тисяч примірників і розтопилася в межах одного міста. Абайливо, з любов'ю видана, спасибі видацім.

А в державі, куди не зирнешся, і не лише розсипамі на квіткових стендах-роздкладах, — скрізь «богатися теж платят». А раби сала готові шти за тими, хто знову кличе їх у день упорашній — з концтаборами і психушками... і невтамки їм, що воно таке, і з чим її «їдуть», оту чагу.

«Чага» — це повторний чорний наїзд на буйі корі берези. «Чага» — це назва другої книжки Тараса Мельничука. «Чага» — це третій том кримінальної справи N 37506.

Чотириста двадцять дев'ять сторінок машинопису, обгорнутих коричневим лубом і скрученіх дротом. На тітулі два штампи: «Видавництво «Радянський письменник» та «Спілка письменників України». Відданий N 169. 15 квітня 1971 р.» Відхідного номера нема — репресивний механізм єдиний, нема жодного резону передавати справу з однієї інстанції в іншу, ставлячи реєстраційні штампи, адже обидві інстанції роблять, по суті, одні кастрацію думки, возведену в ранг державної політики. Чотириста двадцять дев'ять сторінок маючи кристи мовчачі, лише на кожному п'ятому з них відно, як вілювався номер в'язям концтаборів, невідому абревіатуру: ОНИЛСЭ. А що воно таке, ОНИЛСЭ, як його розшифрувати — хто знає?

В одніменному з книжкою вірші йдеється про те, що чага — повторний син красуні-берези — муляє очі людям, отож, «прийде людина і, хейнувшись, вжене громізку сокиру між черними тільцем сина і білимі грудьми берези. Відколе наїст, і на його місці довго зас незаживаєчима рана. З раніше прозоре молоко, яке ніхто не п'є, навіть птаха». Береза поволі сохне і помирає, а сина її рубають на шматки і варят з нього мідний чаговий чай. Аналогія досить прозора — вибурують з тла Вітчизни найлипших поетів, рубають їх на шматки і варят у дев'ятьох колах пекла, годують часм їхньої крові заскобочений наїст, аби пристати цим дивом наркотиком туту його недоречної пильності. І від того з ран Вітчизни тече прозоре молоко, яке ніхто не п'є, навіть птаха. І сохне Вітчизна, от-от помре...» (Іван Андрющук «Тарас Мельничук. «Чага», Справа N 37506», часопис «Гуцульський край» від 30 жовтня 1993 року).

...Та не діждалися — не вмерал Живе, хоч важко, але крок за кроком долає у посту. Хоча і досі

...Є прак. Є страх... З Софії капле кров,
Аж захлинулись Золоті Ворота,
І жебраком йде до Москви Суботів,
А до галер прикований Дніпро
Везе своїх братів й сестер в неволю
Повз москалем згвалтовану тополю.
Вищупування — промисел Божий. Бог — треба вірити! — бачить усе.

I віддає терплячим.

5. «ТОВАРИШІВ-ПАНІВ БАГАТО,

A КНЯЗЬ РОСИ — ОДИН»

Гадаю, знайдеться колись на світі що один Чезаре Ломброзо і напишне не лише про такі категорії, як «гений і божевіль» (а живучи в Україні, знаменитій генієль значно б розширив свої психологічно-антропологічні умови-води, бо у нас оци межа — між божевільм і божевільям — значно хисткіша, тонаша, як лезо бритви), а про категорію «гений і побут». Звичайно, в світі строби вже такі були, але на занадто малому матеріалі здається, геніальний Гьоте удостоївся чести, аби кожен його крок фіксувався літописцями-сучасниками.

У цивілізованому світі геніям легше: багатьом із них невідоме таке поняття, як побут, ім усе і так дістася на блідечку з голубою чи рожевою каймою. Отож, сиди собі, пане Гьоте, мереж безсмертні рідкі про юного Вертера чи Фауста, або, пане Ім'ярек, вишківай, малой, добувай чудеса зі скрипки чи піаніно, замислися в своему світі-шкарупії і — дерзай во славу Всешильного. Тіло відпочиває, душа у висі рветься.

Але ж то — у світі цивілізованому!

Тепликіні генії у нас, здається, не було. Бо ми живемо в іншому од світу вимірі. Де у генія кожен нерв оголений. Де він повільно відбутиє свою Голготу, не минаючи жодного кроку Його, вивершуючи в мухах свій шлях до Єрусалиму... Де кожну міль вгризається у мозок гнівне: «Розпиши Його!». Тому у наших геніїв рідкім вузько — думкам простором. Кожне слово — вулкан!

А потім, по життю, жертвовник той кволо роздмухують, та й грішать

у зворотньому напрямку. А він — живий серед мертвих і мертвий серед живих — що бачив Тарас у фільмі своєї душі, яка йшла на розмову з Богом? Напевне, роси, трави, яким поклоняється і над якими владарювали, і Сонце, Світло, якому служив і в якому розчинився назавжди, і свій міраж — Карпати...

...Відіграв зчасті до журналістів. Ділилися чим могли — папером, руціком, оптимізмом молодечим. Хоч якірко було не раз — усміхався. Невинно. По-дітячому ніжно. Хоча у глибині душі, можливо, й кривда сідла — і на «товариши», які загратували сонце на роки, і на декого з панів — «професійних українців», які під вішпанками серця не мали. І навіть злостився інколи, якщо до нього зверталися: «Пане Тарасе...» «Товариши-панів багато, а Князь Роси — один!» — відповідав гдіно.

відчуття абсурду метушні довкілля й чарка оковитої, за що не раз злими язиками каменоювали був...

...Траплялося й гіще. Одного разу якесь мурло з «екологічної» міліції — була така у Коломиї — штурмую чоботами змordоване тіло Князя Роси за те, що заголосно розмовляв на вулиці, а то й пісню затягнув, хильнувші забій чарку. А потім чарку і відкупилося, аби розголосу й ганьби не було, і ось — Тараса нема, а вони тепер сидуть, квадратне, наліте смалцем, у ларьку — «пепсі-фантазі» продаває. Бо що йому сумління. Мурло є мурло.

Тарасові Мельничуку легше було спілкуватися з тими, кого обивається зневажливо називає «дном общества». Бо там, прийдямті, усе простіше, без фальш-лицемір'я і юдівських цілунків. Ботам — природна незагнущана стихія і — погиблі таланту («Соломон мовчить у келішку»).

Та ін, внутрішній вагон палахкотів — сплював очищував тіло, не давав занапастити душі.

серде місцем повне
світить тополя квітуча
томлюся знічев'я у світі
а то все - прекрасне
й минуче

Життя згасло. І — сам як палець, невлаштований, необігрітий, чужий, незрозумілій оточенню.

Не знаю, чи зворушив когось відкритий лист до земляків-коломиїян — «Любі свого близького, як себе самого» — професора Львівського університету Василя Лизанчука, видрукованій у «Віснику Коломиї» від 21 грудня 1994 року. Та щось поправити вже було пізно: лікарняна палата смертним одром устяла ліжко Поетові.

Наводжу фрагмент із цього листа:

«...Знаю, що громадськість, як сама перед коломиїська, неоднозначно сприймає й оцінює нинішній доволі складний морально-психологічний стан Тараса Мельничука, якого, на наші части, не встигли знищити на смерть комуністичні отриманки. Однак доло його перемололи, перетовкли. Чи не тому Тарас безпорадні у побуті, не дбає про свій, так би мовити, зовнішній вигляд, інколи різко, гостро, беззапідійно висловлюється, не цурається чарки оковитої чи склянки пива?..

Можна помітити, назбират

ДАРУЮ ЛЮДЯМ

**ОДРАЗУ 4 НОВІ КНИЖКИ
ПРЕЗЕНТУВАЛА 22 КВІТНЯ У БУДИНКУ
ЛІТЕРАТОРА КІЇВСЬКА
ПІСЬМЕННИЦЯ КАТЕРИНА ПАСІЧНА:
РОМАН «ЗІРКА БЕЗ НЕБА, АБО ЕЛЕГІЯ
ДЛЯ ВСЕСВІТУ» (І ПОВІСТЬ «ТРЕТИЙ
ЗАЙВИЙ»), «СОНЕТИ ДЛЯ ТВОГО
ІМЕНІ», ПОЕМИ «МОЛІТВА
ПТАХАМИ», НОВЕЛИ І ПОВІСТЬ «ДВА
АНГЕЛИ НАД ТВЕРДЮ НОЧІ»,
ОПУБЛІКОВАНІ ПРОТЯГОМ 1995-1996
РР., ЯКІ ДОДАНИ ДО РАНІШЕ
ВИДАННІХ І КНИЖОК: «НІЧНИЙ
ЕКСПРЕС», «АТЛАНТИДА», «ЧОМУ
ВОРОНА ЧОРНА», «ВІНЕЦЬ
ТЕРНОВИЙ».
ПІСЬМЕННИЦЯ
ПРОКОМЕНТУВАЛА ЦЮ
ПОДІЮ.**

Усі 4 книжки вийшли у різних видавництвах так званим «коштом автора», із залученням спонсорських коштів. Це означає, що якби авторка не взяла на себе клопоти з оплатою публікацій, рукописи були б поховані в її особистому архіві. А домашній архів уже не вміщується у шафі, і лише авторка знає, що вже підготовлено до друку книгу прози «Фортісімо», або хоча б ось ці книжечки оповідані віршів для дітей: «Гороб який снайпер», «Гиля, гиля, гусоньки», «Моркви у намісті», «Концерт для вітру і беріз»...

Поштовх одержала від Свято-го Письма, де часто наголошується на важких часах, які називаються «останніми днями» перед Господнім Судом: «Знай же ти це, що останніми днями настануть тяжкі часи. Будуть бо люди тоді самолюбні, грошолюбні, зарозумілі, горді, богозневажники, батькам неслухняні, невдячні... Люди ліхі та дурисвіти матимуть успіх у злому, зводячи зведені бувши» (2-е Послання св. апостола Павла до Тимофея, 3:1-3,13). Діячі церкви стверджують, що ці «тяжкі часи» давно настали — у період світових минулих кровопролитних воєн. Ще ніколи не було такого огидного плодоношення злого духа у вигляді порнографічних фільмів, видань, таких, що пропагують нелюбов до близького, убивства, насильство. Тепер кожен совісний творець (якщо він майстер гуманістичного напрямку) не може сидіти склавши руки, а

викладає свої сили у розквіт духовності. Коли у світ виходить лише 3-5 відсотків видань українською мовою, вважаю за необхідне допусти і свій голос до святої справи очищення душ. Вважаю, що людям тепер потрібні сонети про небесну любов.

Роман «Зірка без неба, або Елегія для Всесвіту» розкриває анатомію гріха і шляхи навернення душі до Істини, до Бога. Кіївська Церква св. Миколая, яка дала багатий матеріал і стала прообразом національної святині у моєму епічному полотні, вже 5 років діє. А роман про її реставрацію, написаний 1985-1990 рр., явно застарів. Аби прислужитися святій справі й привидити випуск роману, я змушена була продати своє фортепіано і жіночі прикраси, а на виручений кошт було зроблено комп'ютерний набір книжки.

Вважаю, що літератор виконує своє призначення наполовину, якщо його твори лежать забуті в домашньому архіві й не творять ніякого поруку в душах читачів, тому прагну реалізувати своє призначення активніше. Деякі знайомі літератори заздрять моїм надрукованим книжкам із даними про спонсорів на палітурках. Спонсори таки допомагають мені, пропоную великі навантаження падає також і на плечі автора сюжетів — де і як заробити кошти. Аби мені не заздрити, розповім про свій виснажливий і ніким не помічений труд у домашній (вечірній) уривками після рукописів). Останні роки я — непогана рукодільниця — беру участь у створенні нових моделей жіночого одягу для кіївської асоціації ділового співробітництва «Вершина»: плету мережива ручної роботи. Ця ж асоціація допомогла оплатити мою книжку про з «Два ангели над твердю ної», надавши довгострокові кредити. Парадокс, але часливий: книжка вже побачила світ, а інша авторка ще відробляється мережками кредитів.

Постійно просила і прошу помочі у Всевишнього Творця: пошли на мою дорогу меценатів, благодійників, які допоможуть винести у світ скарби небесні, а книжки я потім роздарюю людям... І таки дарую книжки людям! Свою давню книжечку «Чому

ворона чорна» я передала у школи і дитсадки Києва. Не являюсь власником усього тиражу: багатотисячні колективи, які вкладають кошти у публікації, одержують мої книжки сотнями. У продаж надходить 30-40 авторських книг (більше-я книгарня не приймає!), та їхні на мої книжки удвічі нижчі проти їхньої фактичної собівартості — це для них читачів, які цікавляться моєю творчістю, а ят' ос особисто не можу вручити новинку.

Література робота найчастіше дарується людям. Багаторічні потуги майстра літературних сюжетів у романі, повістях, новелах, поемах, конетах юдиним видавництвом не оплачувались. Із духовною домінантою у житті мені соромно й мріяти про якийсь горорар у гроши, «виторг за книжку» — це так дрібно проти вищої мети літератури. Адже усім людям обіцяна нагорода куди більша: «Чого око не бачило й вухо не чуло, і що на серці людині не впало, те Бог приготував був тим, хто любить Його. Бо ми — співробітники Божі...» (1-е Послання св. апостола Павла до корінціян, 2:9, 3:9).

Скажімо, нагороди у Вічному Царстві ще довго чекати, але вже й тепер я маю свою нагороду — дуже витончену, яку не всі мають або не цікавлять: духовна насолода у процесі творення; коли у святому натхненні душу вивищує над суетою магія текучих слів, які творять нові художні картини, — це процес єднання зі Святым Небом. Поділяю думку німецького філософа А.Шопенгауера: насолода не у славі, а в процесі творення, у тому, чим заробляється сама слава.

Що у такий важкий час виходить у світ мої книги — справжнє чудо небесне, за що я перш за все дякую Всевишньому, що послав на мою дорогу благодійників, спонсорів, художників, які благородно проілюстрували книги, — це Олена Оснач, Волхв Слововежка, Миролюб Федишин.

Чотири нові книги, вирвані з домашнього, приватного архіву в світ, — тоді Україні! од Святого Духа. Який навіяв автору літературні сюжети і поясякає окрило у скрутні часи, не дає зневіритися на пелегрому полі бою добрих і зліх ідей.

«Найважливішим і найважчим вихідом зі складається з самим собою, зберегти своє, я — пригадував Мирослав Марінович, — а що це мені вдалось, засвідчує такий епізод з мого табірного життя: якось зонівський «опер» про щось сперечався з дисидентами, а я проходив поряд і «опер» покликав мене, а коли я підішов, то звернувся до інших зі словами: «Ну, вот Марінович не даст сорвати...» Більш вінагороди за ці слова від «опер» для мене, того, хто відбував покарання за зведення брехні на радянській дійсності, годі вже сподіватись.

Присутні, щоправда, не погодилися з такою «вищою нагородою» і висловили думку, що Шевченківська премія набагато більше личила Мирославу Маріновичу за його творчий доробок, а хто має сумнів щодо цього, то нехай розшукав і прочитає книгу М. Маріновича «Україна: дорога через пустелю», яка вийшла в Харкові у 1993 році.

Богдан Гордасевич

З роси й води!

ЮРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ БАДЗЮ

ДОРОГИЙ ЮРІЮ ВАСИЛЬОВИЧУ
ВАС, ВІДМОГО ПРАВОЗАХИСНИКА, ПУБЛІЦИСТА,
ПІСЬМЕННИКА, ОДНОГО З ДУХОВНИХ ЛІДЕРІВ МОЛОДОЇ
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ, ЧИДУМКА І СЛОВО ВІСКО
ЦНУЄТЬСЯ ГРОМАДОЮ, ПРСВІЯНИ УКРАЇНІЩІРО
ВІТАЮТЬ З 60-ЛІТНЯМІ БАЖАЮТЬ ДОВГИХ РОКІВ
ЖИТЯ, ТВОРЧОГО НАТХНЕННЯ, УСЛЯКИХ ГРАЗДІВ,
ЩАСТЛЯВОГО ДОБРОВ'ЯВАМИ ВАШИМ РДНИМ.
ХАЙ КОЛОССИТЬСЯ СЛОВОЙ ПЛОДОНОСИТЬ ДУМКА,
ХАЙ БУДЕ З ВАМИ ГОСПОДНЄ БЛАГОСЛОВЕННЯ
ЛЮДСЬКЕ РОЗУМІННЯ
З РОСИ Й ВОДИ, З-ПД ЯСНИХ ЗІР, ВІД ЧИСТОГО
КОРІННЯ!

РЕДКОЛЕПІЯ «СЛОВА ПРОСВІТИ»

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

ПРАВА ЛЮДИНИ - ПІД ЗАХИСТОМ ЗАКОНУ

До редакції газети «Слово Просвіти» звертаються громадяни, трудові колективи, зчаста нарикаючи на порушення їхніх громадянських прав і свобод, створення перепон при реалізації ними своїх конституційних прав зі сторони службових осіб, органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, керівників установ, організацій і підприємств, незалежно від форм власності.

Розглянувши і проаналізувавши ці звернення, юридична служба газети звертає увагу читачів на те, що 31 жовтня 1995 року за N 402/95 - ВР за пропозицією Президента України Верховна Рада ухвалила закон, яким надає право громадянам і трудовим колективам звертатися зі скаргами до суду, якщо вони вважають дії, рішення або бездіяльність державних органів, окремих службових осіб порушенням їхніх прав. Це стосується вирішення земельних, житлових, майнових питань, проблем паспортного режиму, власності, трудового законодавства та інших.

Закон регламентує порядок звернення до суду, який передбачає подання скарг за місцем проживання суб'єкта оскарження. Скарга подається до суду у двомісячний строк від дня, коли скаржник дізнається, або повинен бути дізнатися про порушення його прав чи свобод; у місячний строк від одержання скаржником письмової відповіді про відмову в задоволенні скарги органом вищого рівня стосовно органу, який ухвалив незаконне рішення або здійснив незаконні дії з порушенням прав скаржника.

Якщо громадянин-скаржник протягом місяця не отримав письмової відповіді від керівних органів або службових осіб, він має право негайно звернутися зі скаргою безпосередньо до суду. Коли ці строки звернення до суду будуть порушені самим скаржником, він має право звернутися до суду з проханням поновити їх, якщо доведеться, що це сталося з поважними причинами.

Закон попереджає, що скарга про порушення прав людини повинна бути розглянута судом у десятиденний строк на відкритому судовому засіданні за участі заявитика (скаржника) і службової особи, незаконні дії або бездіяльність якої оскаржуються. Наявка на судове засідання службових осіб з не-поважними причинами не є перешкодою для розгляду скарги, проте суд може визнати їх явку обов'язковою.

У судовому засіданні щодо захисту прав скаржника можуть брати участь представники громадських організацій і

неповнолітніх. Принагідно редакція сповіщає, що при газеті працює юридична служба, в якій наш читач і передплатник зможе отримати конкретні письмові відповіді з конкретних питань. Тут вам допоможуть фахово складисті заяву до суду, проконсультувати з питань правильності використання при розгляді справ Указу Президента України про оскарження в суді незаконних дій службових осіб і державних органів.

Філософ, письменник-правозахисник, багаторічний в'язень радянських політичних таборів, Мирослав Марінович зберіг, на відміну від багатьох з товариства дисидентів, чистоту своїх первинних помислів, думок, світосприйняття. «Треба бути, — каже він, — дисидентом не тільки в царстві облуди, але й у царстві

ДРАКОНІВ УБИВАТИ ЗАБОРОНЕНО

зестрічі, що вона буде наразі підкореною. Але що поробиць, коли своє переродження Марінович виводить з іллюбратора дисидентів — ізолятора КДБ, де вісім за три дні перебування, після першого арешту, з галицького українця з-під Добромиля, що був сповнений різних мрійливих фантазій, сформувався цілісна особистість з власними переконаннями, світоглядом і навіть філософією, яку образно можна охарактеризувати: «шлях від гусениці до метелика».

ШЕФ-РЕДАКТОР ПАВЛО МОВЧАН
РЕДКОЛЕПІЯ: ЮРІЙ БАДЗЮ, ЯРЕМА ГОЯН,
АНДІЛІЙ ЖУРАВСЬКИЙ,
АНДІЛІЙ ПОГРІБНИЙ,
ОЛЕКСАНДР ПОНОМАРІВ, ІВАН ЮЩУК

«СЛОВО ПРОСВІТИ»
ЗАСНОВНИК - ВСЕУКРАЇНСЬKE
ТОВАРИСТВО «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА РЕЄСТРАЦІЙНЕ
СВІДОЦТВО № 1007
ВІД 16.03.1993 Р.
ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР
ЛЮБОВ ГОЛОДА

АДРЕСА «СЛОВА ПРОСВІТИ» - 252001, КІЇВ-1,
ЗАВУЛOK МУЗЕЙНИЙ, 8, ВСЕУКРАЇНСЬKE ТОВАРИСТВО «ПРОСВІТА» ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, ТЕЛ. 228-01-30 Зам. № 0315226 Наклад 5000
ІНДЕКС 30617
ВИГОТОВЛЕНО З ГОТОВИХ ФОТОФОРМ НА КОМБІНАТ «ПРЕСА УКРАЇНИ»